

HEDEN

TER BESPREKING DONDERDAG 19/5, 14.45 - 15.15

Aan

de minister

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst

Inspectie der
Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Actieve openbaarmaking Voorjaarsnota 2022

Datum

19 mei 2022

Notanummer

2022-0000150574

Bijlagen

1. Concept leeswijzer
2. Deel 1
3. Deel 2

Aanleiding

In het kader van de informatievoorziening aan het parlement wordt bij de Voorjaarsnota invulling gegeven aan de actieve openbaarmaking van de onderliggende advisering. De wijze waarop bespreken we graag met u.

Bespreekpunten

- De samenstelling van de stukken set waarbij is uitgegaan van:
  - De informatie die is voorbereid voor het voorjaarsoverleg met de fractievoorzitters van de coalitiefracties;
  - Nota's over de budgettaire besluitvorming van de uitgavenkant van de rijksbegroting;
  - Nota's over de budgettaire besluitvorming van het lastenkader;
  - Nota's over het begrotingsbeleid in relatie tot de Voorjaarsnota.
- Omgang met nota's die betrekking hebben op Box 3.

Kern

- Op het moment van schrijven wordt nog gewerkt aan het samenstellen van de stukken set. Als voorbeeld is bijgevoegd de stukken set bestaande uit de stukken voor het overleg met de fractievoorzitters van de coalitiepartijen en de budgettaire besluitvorming over de uitgaven.
- De stukken over de lastenbesluitvorming (zoals in de vierhoeken) worden hier nog aan toegevoegd.
- Voor Box 3 is als lijn gehanteerd dat de budgettaire besluitvorming over Box 3 opgenomen is in deze set. De beleidsmatige advisering is niet opgenomen met een verwijzing naar het wetgevingsproces dat wordt voorbereid. Deze stukken worden bij de aanbieding van de wetsvoorstellen openbaar gemaakt. Daar waar in budgettaire stukken over box 3 ook beleidsmatige overwegingen staan (ten aanzien van bijv. de doelgroep) geven wij u in overweging om deze wel te lakken, omdat het hier gaat om besluitvorming die nog niet is afgerond. In de concept leeswijzer is voorsn nog aangenomen dat deze niet worden gelakt, met als volgende toelichting:

In deze set zitten nota's met passages die betrekking hebben op Box 3 vanuit budgettair besluitvormingsperspectief. Er zijn hiernaast ook meer beleidsmatige nota's over dit thema. Deze nota's worden actief openbaar gemaakt bij de indiening van het desbetreffende wetsvoorstel bij uw parlement door de staatssecretaris van Fiscaliteit en Belastingdienst.

Toelichting

In de concept aanbiedingsbrief is de volgende passage opgenomen over actieve openbaarmaking :

Als gevolg van de inwerkingtreding van de Wet Open Overheid (WOO) per 1 mei 2022 en de ambitie van het kabinet om de informatievoorziening aan het parlement te verbeteren zijn er maatregelen genomen om te komen tot een meer open bestuursstijl. Een van de maatregelen is dat conform de beleidslijn actieve openbaarmaking bij toezending van stukken aan de Kamers ook de onderliggende departementale nota's openbaar worden die gebruikt zijn bij de besluitvorming (TK 28362-56). Deze werkwijze geldt op dit moment alleen voor de categorieën beleidsvorming en wetgeving, maar zal nog dit jaar uitgebreid worden naar alle categorieën Kamerstukken, inclusief de begrotingsstukken. De minister van BZK informeert uw Kamer hier voor het zomerreces over.

Vanuit mijn coördinerende rol bij de totstandkoming van de Rijksbegroting en budgettaire nota's bied ik u namens het kabinet vooruitlopend op deze uitbreiding van de toepassing van de beleidslijn de onderliggende nota's bij de Voorjaarsnota aan. Op deze wijze heeft uw Kamer inzicht in de afwegingen van het kabinet bij de totstandkoming van de Voorjaarsnota.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Inventarislijst nota's uitgaven en coalitieoverleg

Datum	Naam Document	Toelichting
14-01-2022	Gesprek MP over financiële besluitvorming en begrotingscyclus	Bespreeknota MFIN ter voorbereiding op gesprek met de minister-president
--	Bespreekstuk Voorjaarsbesluitvorming	Bespreekstuk proces Voorjaarsbesluitvorming
26-01-2022	Brief MR Voorjaarsbesluitvorming	Beslisnota MFIN op proces voorjaarsbesluitvorming ter bespreking in de ministerraad
--	Brief Voorjaarsbesluitvorming 2022	Brief over uitgangspunten en tijdpad
03-02-2022	Planning en werkwijze voorjaarsbesluitvorming	Beslisnota MFIN over voorgestelde planning en werkwijze
14-02-2022	Spreeklijn t.b.v. gesprek mp over voorjaarsbesluitvorming 15/2	Adviesnota MFIN ter voorbereiding op gesprek met de minister-president
08-03-2022	Aanbiedingsformulier Kaderbrief	Beslisnota MFIN Kaderbrief ter bespreking in de ministerraad
11-03-2022	Brief MR Kaderbrief	Beslisnota MFIN
16-03-2022	Voorbespreking gesprek MP Voorjaarsbesluitvorming	Bespreeknota MFIN ter voorbereiding op gesprek met de minister-president (incl. 3 bijlagen)
16-03-2022	Scenario CEP 2022 oorlog Oekraïne	Informatienota MFIN CPB-scenario doorwerking oorlog Oekraïne
17-03-2022	Gesprek MP Voorjaarsbesluitvorming	Bespreeknota MFIN ter voorbereiding op gesprek met de minister-president (incl. 1 bijlage)
25-03-2022	Bespreeknotitie Proefopstelling	Bespreeknota MFIN met een proefopstelling voor het beoogd eindbeeld van de voorjaarsbesluitvorming
29-03-2022	Voorjaarsbesluitvorming	Bespreeknota MFIN over politieke vraagstukken bij de voorjaarsbesluitvorming
31-03-2022	Begrotingsbeleid bij verslechtering EMU-saldo	Bespreeknota MFIN over handelingsopties ter beheersing van de overheidsfinanciën
07-04-2022	Voorjaarsbesluitvorming gesprek MP	Bespreeknota MFIN ter voorbereiding op gesprek met de minister-president (incl. 9 bijlagen)
12-04-2022	Concept-Voorjaarsnota 2022	Bespreeknota MFIN waarin een concept van de Voorjaarsnota wordt voorgelegd
12-04-2022	Voorjaarsoverleg	Bespreeknota MFIN ter voorbereiding op een overleg over de voorjaarsbesluitvorming (incl. 9 bijlagen)
12-04-2022	Spreektekst voorjaarsoverleg	Informatienota MFIN met een spreektekst voor het overleg over de voorjaarsbesluitvorming
--	Voorjaar 2022	Bespreekstuk voorjaar 2022
14-04-2022	Voorjaarsoverleg 14 april	Bespreeknota MFIN ter voorbereiding op een overleg over de voorjaarsbesluitvorming (incl. 9 bijlagen)
14-04-2022	Varianten mogelijk eindbeeld voorjaarsoverleg	Informatienota MFIN met twee varianten voor een mogelijk eindbeeld van de voorjaarsbesluitvorming
18-04-2022	Voorjaarsoverleg 18 april 2022	Informatienota MFIN voor de archivering van stukken die per e-mail waren toegestuurd

19-04-2022	Concept-Voorjaarsnota 2022	Bespreeknota MFIN waarin een concept van de Voorjaarsnota wordt voorgelegd
19-04-2022	Aanvullende verzoeken voorjaarsoverleg	E-mail beantwoording vragen
21-04-2022	Adviesnota MR Voorjaarsnota 2022	Adviesnota MFIN ter voorbereiding op de bespreking van een concept van de Voorjaarsnota in de MR
21-04-2022	Aanvullende vragen	E-mail aanvullende vragen
26-04-2022	Vooruitkijken Voorjaarsoverleg	Bespreeknota MFIN ter bespreking van de vervolgstappen richting een overleg over de voorjaarsbesluitvorming
10-05-2022	Budgettaire risico rente-uitgaven	Informatienota MFIN over mogelijke implicaties van hogere rente-uitgaven
11-05-2022	Communicatie en pers rondom Voorjaarsnota	Beslisnota MFIN
11-05-2022	Eindbeeld voorjaarsnotaoverleg	Adviesnota MFIN met een mogelijk eindbeeld
12-05-2022	Antwoorden vragen voorjaarsoverleg morgen	E-mail beantwoording vragen van 18 april
13-05-2022	Oplegnota Voorjaarsnota 2022	Beslisnota MFIN waarin een concept van de Voorjaarsnota wordt voorgelegd
17-05-2022	Vorbereiding gesprek coalitiepartners	Bespreeknota MFIN ter voorbereiding op een overleg over de Voorjaarsnota en aanbiedingsbrieven Voorjaarsnota (incl. 4 bijlagen)
18-05-2022	Stukjes	E-mail n.a.v. informatieverzoek
19-05-2022	Hierbij: we bellen zo	E-mail n.a.v. informatieverzoek
20-05-2022	Adviesnota Voorjaarsnota MR	Adviesnota MFIN ter voorbereiding op bespreking Voorjaarsnota in de ministerraad
20-05-2022	Aanbieding Voorjaarsnota 2022	Beslisnota MFIN verzending Voorjaarsnota

N.B. Deze actieve openbaarmaking is nieuw en loopt vooruit op de uitbreiding van de toepassing van de beleidslijn actieve openbaarmaking naar begrotingsstukken later dit jaar. Hiervoor was veel handwerk nodig. Mocht er onverhoopt nog additionele informatie worden gevonden die deze actieve openbaarmaking betreft, wordt deze uiteraard alsnog aan u toegestuurd.

di. 18/1, 9.30 uur voorbespr.
do. 20/1, 10.15 uur MP

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER BESPREKING
Aan
de minister

19.2.

+ laat rondje
langs de MP
al plannen
zaterdag.

Inspectie der
Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Gesprek MP over financiële besluitvorming en
begrotingscyclus

Datum

14 januari 2022

Notanummer

2022-000009684

Bijlagen

1. Besprek A4

Aanleiding

Donderdag 20 januari om 10:15 tot 11:15 spreekt u met de MP over het proces van de voorjaarsbesluitvorming (begrotingscyclus).

zullen u ambtelijk ondersteunen.
Dinsdag 18 januari om 9:30 tot 10 uur bespreken wij dit overleg met u voor.

Kern

De volgende 3 agendapunten zijn voorbereid:

1. Inhoudelijke lijn voorjaar
2. Meerjarige Voorjaarsnota en integrale hoofdbesluitvorming in het voorjaar
3. Tijdpad voorjaarsbesluitvorming

NB: U ontvangt op korte termijn een separate nota over de voorbereidingen voor de voorjaarsbesluitvorming.

Toelichting bespreekpunten

Op dinsdag 18 en woensdag 19 januari staat het Kamerdebat over de regeringsverklaring gepland. Mogelijk wordt er ook nog een apart debat met u over de Startnota ingepland. Desgewenst kunt u het overleg met de MP beginnen met een korte terugblik op het debat over de regeringsverklaring en spreken over eventuele moties die raken aan de rijksbegroting.

1. Inhoudelijke lijn voorjaar

Bespreekpunt: U kunt met de MP bespreken of hij onderstaande lijn steunt.

- Het is belangrijkste dat we teruggaan naar een normaal begrotingsbeleid, dat wil zeggen één besluitvormingsmoment en het respecteren van het uitgavenplafond en inkomstenkader uit de startnota en de begrotingsregels. Dit betekent geen ad hoc besluitvorming over extra uitgaven. Dit geldt ook voor de besluitvorming over corona. Terug naar normaal is het devies.
- Het coalitieakkoord bevat in historisch opzicht een ongekende budgettaire stimulant. De komende vier jaar wordt in totaal 75 miljard euro extra uitgegeven. Hiermee zijn de grenzen wat budgettair mogelijk is bereikt.
- Dit betekent dus dat er geen ruimte meer is voor andere wensen. Zulke wensen vragen om herprioritering binnen de rijksbegroting.

- WV
- Het voorstel is dan ook dat departementen dit jaar geen beleidsbrieven naar Financiën sturen met wensen voor nieuw beleid. In plaats daarvan sturen departementen 'uitvoeringsbrieven' waarin departementen voorstellen hoe ze het beleid budgettair uitwerken en eventuele budgettaire tegenvallers binnen de eigen begroting willen oplossen. Uiteraard zijn herschikkingen binnen de begrotingen of tussen begrotingen wel mogelijk.
  - Daarnaast kunnen vakministers voorstellen indienen hoe ze de middelen uit het coalitieakkoord die op de Aanvullende Post gereserveerd staan doelmatig willen besteden en kunnen deze middelen vervolgens overgeheveld worden naar de begrotingen.

2. Meerjarige Voorjaarsnota en integrale hoofdbesluitvorming in het voorjaar

Bespreekpunt: U kunt toelichten dat u conform eerdere toezeggingen aan de Tweede Kamer medio maart een breder brief over de begrotingscyclus naar het parlement wilt sturen. U kunt afspreken om hierover een vervolgesprek in te plannen om deze conceptbrief met daarin de voorkeursoptie van het kabinet te bespreken.

- In het coalitieakkoord is afgesproken: *Er is één hoofdbesluitvormingsmoment in het voorjaar, waarop met de komst van dit kabinet ook over de hoofdlijnen van de inkomsten besloten wordt.*
- Daarnaast is tijdens de afgelopen Algemene Financiële Beschouwingen (AFB) 2021 toegezegd om te studeren op het voorstel van onder meer de Raad van State (RvS) om de Miljoenennota in te dienen in het voorjaar. Tevens is toegezegd om varianten in beeld te brengen, met bijbehorende voor- en nadelen. Daarbij is aangegeven dat het kabinet ook een voorkeur uitsprekt voor een variant. Toegezegd is om begin 2022 het parlement hierover te informeren.
- De afgelopen tijd heeft ambtelijk FIN in overleg met ambtelijk AZ aan deze brief gewerkt en meerdere varianten uitgewerkt.
- Een variant die dit voorjaar al toegepast kan worden is de variant van een meerjarige Voorjaarsnota. In de Voorjaarsnota worden dan niet alleen de besluiten die effect hebben op het lopende jaar opgenomen, maar ook de besluiten die effect hebben op het volgende jaar.
- Dit is vorig jaar vanwege de formatie ook reeds gebeurd. Tot vorig jaar werd altijd een strikte knip aangebracht tussen mutaties die starten in het jaar t (kwamen in de Voorjaarsnota) en mutaties die starten in jaar t+1 (kwamen in de Miljoenennota). In de Startnota is toegezegd om uiterlijk bij Voorjaarsnota het parlement te informeren over de definitieve meerjarige kaders en schuld en saldo. Een meerjarige Voorjaarsnota is daarmee dit jaar sowieso wenselijk.
- Voordeel van de variant 'meerjarige Voorjaarsnota' is dat de Kamer meer tijd heeft om de voorstellen van het kabinet te bestuderen, meer inhoudelijke samenhang tussen inkomsten en uitgaven en meer transparantie (de Kamer wordt niet pas bij Prinsjesdag geïnformeerd over besluiten die in april al zijn genomen). In het verleden was AZ hier nooit voor, omdat de Koning op Prinsjesdag geen nieuws meer zou kunnen vertellen anders dan koopkracht. Uit recentelijke ambtelijke gesprekken met AZ komt naar voren dat zij hier nu mogelijk meer voor open staan met het oog op de nieuwe bestuurscultuur.
- Bij verdergaande varianten wordt in het voorjaar ook al de Miljoenennota gepubliceerd en/of vinden ook de algemene politieke beschouwingen, de

algemene financieel beschouwingen en/of Prinsjesdag in het voorjaar plaats. Nadeel hiervan is dat het karakter van Prinsjesdag hierdoor verandert – als Prinsjesdag niet mee zou verschuiven naar het voorjaar, en er een flinke piekbelasting in het voorjaar ontstaat. Ook vergt dit een wetswijziging. Deze varianten kunnen daarmee dit voorjaar nog niet toegepast worden. Op de langer termijn zijn deze verdergaande varianten wel mogelijk.

- Belangrijk is dat voorafgaand aan de Voorjaarsnota de brief naar de Tweede Kamer wordt verstuurd en in het parlement wordt besproken. Als uiteindelijk voor de meerjarige Voorjaarsnota variant wordt gekozen kan dit als een wens van de Tweede Kamer worden gepresenteerd.
- Er wordt nog nagedacht over hoe in het voorjaar op hoofdpijnen over de inkomsten besloten kan worden.

3. Tijdpad en proces voorjaarsbesluitvorming

Bespreekpunt: U kunt met de MP afspreken het voorjaarsbesluitvormingsproces in de MR van 28 januari toe te lichten. U kunt afspreken om hiervoor het A4 dat u met de MP bespreekt ook schriftelijke te agenderen voor deze MR.

- De belangrijkste data van de voorjaarsbesluitvorming zijn weergegeven in de onderstaande tabel.
- In dit schema vindt budgettaire besluitvorming – conform de beoogde politieke cultuur – plaats in de MR zonder voorafgaand coalitieoverleg.

Datum	Wat
28 januari	Proces Voorjaarsbesluitvorming toelichten in de MR
Eind februari	Departementen delen uitvoeringsinformatie met Financiën
Woensdag 9 maart	Publicatie CEP door CPB*
Vrijdag 11 maart	Kaderbrief in de MR
Vrijdag 11 maart	Departementen sturen uitvoeringsbrieven naar Financiën
April	Bilaterale overleggen over uitvoering begroting en vijfhoek over inkomsten
Vrijdag 29 april	Besluitvormingsmemorandum Voorjaarsnota en hoofdpijnen inkomsten in MR
2 t/m 6 mei	Meireces
Vrijdag 13 mei	Verspreiden Voorjaarsnota en hoofdpijnen inkomsten in MR
Vrijdag 20 mei	Vaststellen Voorjaarsnota en hoofdpijnen inkomsten in MR
Donderdag 26 mei	Hemelvaart
Uiterlijk 1 juni	Verzending Voorjaarsnota, hoofdpijnen inkomsten en suppletoire begrotingen naar parlement

- Het is gebruikelijk dat de minister van Financiën eind januari deze toelichting in de MR geeft. Wij adviseren daarom om in de MR van 28 januari in de MR het proces rondom de voorjaarsbesluitvorming toe te lichten.
- Wij adviseren om op 11 maart in de MR de Kaderbrief te agenderen. In deze brief geeft u een toelichting op de CEP-publicatie van het CPB en wordt de macro-economische doorwerking van de nieuwe raming technisch verwerkt door het uitgavenplafond aan te passen (rente, ODA, doorwerking werkloosheid op ramingen SZW en zorg). Dit is beleidsarm. De uitgavenplafonds staan daarna definitief vast. In de Voorjaarsnota wordt de Kamer hierover geïnformeerd.
- In de Kaderbrief wordt ook een eerste beeld gegeven van de uitvoeringsinformatie (uitvoering SZW, uitvoering Zorg, PMJ, Asiel,

- huurtoeslag en leerlingenraming) die departementen eind februari bij Financiën aanleveren.
- Vrijdag 11 maart leveren vakministers ook de definitieve uitvoeringsbrieven aan bij Financiën. In deze brief kunnen verzoeken worden opgenomen om geld van de aanvullende post over te hevelen naar de begrotingen, mits de voorstellen voldoende zijn uitgewerkt.
  - In april heeft u de bilaterale begrotingsgesprekken met u collega's.
  - Vrijdag 29 april wordt het besluitvormingsmemorandum voor de Voorjaarsnota in de MR vastgesteld. Dit is nodig om departementen voldoende tijd te geven om de supplettoire begrotingen te maken en de Voorjaarsnota definitief af te ronden.
  - Vrijdag 13 mei wordt de definitieve Voorjaarsnota en de hoofdlijnen inkomsten verspreid om vervolgens vast te stellen in de MR van 20 mei.
  - Uiterlijk 1 juni (wettelijk vastgelegd in de Comptabiliteitswet) wordt de Voorjaarsnota naar de Tweede Kamer gestuurd.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Proces Voorjaarsbesluitvorming 2022

---

1. Inhoudelijke lijn voorjaar

- Het is belangrijkste dat we teruggaan naar een normaal begrotingsbeleid, dat wil zeggen één besluitvormingsmoment en het respecteren van het uitgavenplafond en inkomstenkader uit de startnota en de begrotingsregels. Dit betekent geen ad hoc besluitvorming over extra uitgaven. Dit geldt ook voor de budgettaire besluitvorming over corona.
- Het coalitieakkoord bevat in historisch opzicht een ongekennde budgettaire stimulans. De komende vier jaar wordt in totaal 75 miljard euro extra uitgegeven. Hiermee zijn de grenzen wat budgettair mogelijk is bereikt. Dit betekent dus dat er geen ruimte meer is voor andere wensen. Zulke wensen vragen om herprioritering binnen de rijksbegroting.
- Het voorstel is dan ook dat departementen dit jaar geen beleidsbrieven naar Financiën sturen met wensen voor nieuw beleid. In plaats daarvan sturen departementen 'uitvoeringsbrieven' waarin departementen voorstellen hoe ze het beleid budgettair uitwerken en eventuele budgettaire tegenvallers binnen de eigen begroting willen oplossen. Uiteraard zijn herschikkingen binnen de begrotingen of tussen begrotingen wel mogelijk.
- Daarnaast kunnen vakministers voorstellen indienen hoe ze de middelen uit het coalitieakkoord die op de Aanvullende Post gereserveerd staan doelmatig willen besteden en kunnen deze middelen vervolgens overgeheveld worden naar de begrotingen.

2. Meerjarige Voorjaarsnota en integrale hoofdbesluitvorming in het voorjaar

- In het coalitieakkoord is afgesproken: *Er is één hoofdbesluitvormingsmoment in het voorjaar, waarop met de komst van dit kabinet ook over de hoofdlijnen van de inkomsten besloten wordt.*
- Daarnaast is tijdens de afgelopen Algemene Financiële Beschouwingen (AFB) toegezegd om te studeren op het voorstel van onder meer de Raad van State (RvS) om de Miljoenennota in te dienen in het voorjaar. Tevens is toegezegd om varianten in beeld te brengen, met bijbehorende voor- en nadelen. Daarbij is aangegeven dat het kabinet ook een voorkeur uitspreekt voor een variant. Toegezegd is om begin 2022 het parlement hierover te informeren.
- Voor de uitgaven worden er op dit moment meerdere varianten uitgewerkt. Een variant die dit voorjaar al toegepast kan worden is de variant van een meerjarige Voorjaarsnota. In de Voorjaarsnota worden dan niet alleen de besluiten die effect hebben op het lopende jaar opgenomen, maar ook de besluiten die effect hebben op het volgende jaar. De Tweede Kamer wordt dan niet pas bij Miljoenennota geïnformeerd over besluiten die in april genomen worden.
- Er wordt nog nagedacht over hoe in het voorjaar op hoofdlijnen over de inkomsten besloten kan worden.

3. Tijdpad en proces voorjaarsbesluitvorming

- De belangrijkste data van de besluitvorming zijn weergegeven in onderstaande tabel.
- Budgettaire besluitvorming vindt plaats in de MR zonder voorafgaand coalitieoverleg.

Datum	Wat
28 januari	Proces Voorjaarsbesluitvorming toelichten in de MR
Eind februari	Departementen delen uitvoeringsinformatie met Financiën
Woensdag 9 maart	Publicatie CEP door CPB
Vrijdag 11 maart	Kaderbrief in de MR*
Vrijdag 11 maart	Departementen sturen uitvoeringsbrieven naar Financiën
April	Bilaterale overleggen over uitvoering begroting en vijfhoek over inkomsten
Vrijdag 29 april	Besluitvormingsmemorandum Voorjaarsnota en hoofdlijnen inkomsten in MR
2 t/m 6 mei	Meireces
Vrijdag 13 mei	Verspreiden Voorjaarsnota en hoofdlijnen inkomsten in MR
Vrijdag 20 mei	Vaststellen Voorjaarsnota en hoofdlijnen inkomsten in MR
Donderdag 26 mei	Hemelvaart
Uiterlijk 1 juni	Verzending Voorjaarsnota, hoofdlijnen inkomsten en suppletore begrotingen naar parlement

* De planning is onder voorbehoud van overleg met CPB over beschikbaarheid van cijfers.

HEDEN
TER BESLISSING
Aan
de minister

Inspectie der
Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Brief MR Voorjaarsbesluitvorming

Datum

26 januari 2022

Notanummer

2022-0000027963

Bijlagen

1. Aanbiedingsformulier
2. Brief MR

Aanleiding

Jaarlijks informeert de minister van Financiën de leden van de MR met een brief over het proces van de voorjaarsbesluitvorming.

Beslispunten

Bent u akkoord met het agenderen van bijgevoegde brief voor de MR van 4 februari. Zo ja, wilt u dan het aanbiedingsformulier ondertekenen.

Kern

- De inhoud van de brief is conform uw gesprek met de MP op 20 januari.
- Oorspronkelijk was het voornemen om de brief via de woensdagagenda te agenderen voor vrijdag 28 januari, maar AZ heeft gevraagd de brief te agenderen voor 4 februari zodat deze conform de gebruikelijke aanlevertermijn vrijdag a.s. kan worden verspreid onder de departementen.
- In de brief is de planning voor de voorjaarsbesluitvorming opgenomen. De planning gaat uit van behandeling van de Kaderbrief in de MR van 11 maart. Deze datum is onder voorbehoud van een tijdige beschikbaarheid van cijfers uit het Centraal Economische Plan van het CPB. Indien tegen die tijd de datum van 11 maart niet haalbaar blijkt, dan schuift de agendering op naar 18 maart.
- In de brief worden de departementen uitgenodigd om in de departementale uitwerkingsbrief (voorheen: beleidsbrief) voorstellen te doen voor de aanwending van de Coalitieakkoord middelen die gereserveerd zijn op de aanvullende post. We vragen departementen hun voorstellen te onderbouwen wat betreft de doeltreffendheid en doelmatigheid conform Comptabiliteitswet (CW) artikel 3.1 ('Beleidskeuzes Uitgelegd: werkwijze en onderbouwing voorstellen'). De beslissing over de aanwending wordt vervolgens onderdeel van de begrotingsbilateralen, waarbij de middelen vrij kunnen komen als er een goed voorstel is en er geen andere budgettaire problemen meer zijn.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

**Inspectie der
Rijksfinanciën**

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk
2022-0000028381

Datum
Betreft Voorjaarsbesluitvorming 2022

Beste collega,

Met deze brief informeer ik u over de uitgangspunten en het proces voor de voorjaarsbesluitvorming 2022.

Uitgangspunten begrotingsvoorbereiding

In het voorjaar wordt integraal over de uitgaven en inkomsten besloten. Het uitgavenplafond, het inkomstenkader en de begrotingsregels zijn hierbij leidend. De Tweede Kamer wordt uiterlijk 1 juni via de Voorjaarsnota geïnformeerd over de uitkomsten van de besluitvorming.

De Voorjaarsnota staat dit jaar in het teken van een doeltreffende en doelmatige uitwerking van de ambities uit het coalitieakkoord. In het voorjaar kunt u voorstellen indienen hoe u de middelen uit het coalitieakkoord die op de Aanvullende Post geserveerd staan doelmatig en doeltreffend wilt besteden. Deze middelen worden vervolgens na akkoord overgeheveld naar de begrotingen. U heeft de gelegenheid deze voorstellen mee te sturen met de *uitwerkingsbrieven* die ik graag uiterlijk 11 maart van u ontvang. Hierbij is het van belang dat de uitwerking de doeltreffendheid en doelmatigheid onderbouwt conform Comptabiliteitswet (CW) artikel 3.1 ('Beleidskeuzes Uitgelegd: werkwijze en onderbouwing voorstellen').¹ Conform deze werkwijze wordt u ook gevraagd aan te geven hoe het bestedingsvoorstel gemonitord en geëvalueerd zal worden. Mocht dit voorjaar te vroeg komen, dan geldt dat bestedingsvoorstellen bij een volgend reguliere begrotingsmoment ingediend kunnen worden. Het eerstvolgende moment is de Julibrief.

Conform de begrotingsregels dienen tegenvallers binnen de eigen begroting te worden opgelost. Indien u te maken heeft met een tegenvaller dan wordt u gevraagd hiervoor een dekkingsvoorstel op te nemen in de *uitwerkingsbrief*. Per saldo meevallers zijn beschikbaar voor het generale beeld. Intensiveringen bovenop de voorstellen uit het coalitieakkoord dienen dan ook binnen de begroting te worden gedekt met een herschikking binnen de huidige begroting.

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2021 – 2022, 31 865, nr. 198.

Over de inkomsten wordt dit voorjaar op hoofdlijnen besloten. Deze besluitvorming loopt conform de gebruikelijke werkwijze via de vierhoek. In augustus volgt dan nog een koopkrachtronde.

Inspectie der
Rijksfinanciën

Ons kenmerk
2022-0000028381

Meerjarige Voorjaarsnota

De Voorjaarsnota is dit jaar meerjarig. Hiermee voldoen we aan de toezegging aan de Tweede Kamer om uiterlijk in de Voorjaarsnota te informeren over de definitieve meerjarige budgettaire kaders, het meerjarige EMU-saldo en de schuldraming. In de Voorjaarsnota worden dan niet alleen de besluiten die effect hebben op het lopende jaar opgenomen maar ook de besluiten die effect hebben op de volgende jaren.

Tijdpad voorjaarsbesluitvorming

De voorjaarsbesluitvorming start 11 maart met de Kaderbrief in de MR. In deze brief geef ik een toelichting op de publicatie van het Centraal Economisch Plan van het CPB. In de Kaderbrief wordt de macro-economische doorwerking van de nieuwe raming op het uitgavenplafond technisch verwerkt. In de Voorjaarsnota wordt de Tweede Kamer geïnformeerd over het geactualiseerde uitgavenplafond.

Aan de hand van uw *uitwerkingsbrieven* vinden in april de begrotingsbilateralen plaats. Gedurende het voorjaar is het belangrijk om elkaar goed geïnformeerd te houden en te waarborgen dat overeenstemming bestaat over de gezamenlijke uitkomsten. Nadat de bilaterale begrotingsgesprekken zijn afgerond, leg ik uiterlijk op 29 april de budgettaire afspraken over de uitgaven in de Voorjaarsnota ter vaststelling aan de ministerraad voor. Dit is nodig om voldoende tijd te hebben om de suppletore begrotingswetten op te stellen. De belangrijkste data zijn weergegeven in de onderstaande tabel.

Datum	Wat
Februari	Departementen delen uitvoeringsinformatie met Financiën
Woensdag 9 maart	Publicatie CEP door CPB
Vrijdag 11 maart	Departementen sturen uitwerkingsbrieven naar Financiën
Vrijdag 11 maart	Kaderbrief in de MR
April	Bilaterale overleggen over uitgaven en vierhoek over inkomsten
Vrijdag 29 april	Vaststellen uitgavenbesluitvorming Voorjaarsnota
2 t/m 6 mei	Meireces
Vrijdag 20 mei	Vaststellen Voorjaarsnota en hoofdlijnen inkomsten in MR
Uiterlijk 1 juni	Verzending Voorjaarsnota, hoofdlijnen inkomsten en suppletore begrotingen naar parlement

De komende periode zal de voorjaarsbesluitvorming een goede samenwerking van ons vragen. Ik reken op uw inzet om samen een gedegen Voorjaarsnota 2022 voor te bereiden en zie uit naar de samenwerking.

Hoogachtend,

de minister van Financiën,

Sigrid A.M. Kaag

TER BESLISSING

Aan

de minister

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst (ter informatie)

Inspectie der
Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Planning en werkwijze voorjaarsbesluitvorming

Datum

3 februari 2022

Notanummer

2022-0000039995

Bijlagen

Geen

Aanleiding

De voorjaarsbesluitvorming start over vijf weken. In voorbereiding daarop ontvangt u met deze nota een voorstel voor de planning van de bilaterale begrotingsoverleggen over de uitgaven en vierhoeken over de inkomsten.

Beslisapunten

1. Bent u (minister) akkoord met de voorgestelde werkwijze en planning van de bilaterale begrotingsgesprekken? Zo ja, dan vragen wij uw secretariaat de gesprekken met de vakministers en de mp in te plannen.
2. Bent u (minister) akkoord om het procesvoorstel voor de besluitvorming over de inkomsten zoals in deze nota is beschreven te bespreken in de vierhoek?

Kern

- Het trendmatig begrotingsbeleid kent één hoofdbesluitvormingsmoment waarop de begroting voor het huidige jaar wordt geactualiseerd en de keuzes worden gemaakt voor de ontwerpbegroting voor het aankomende jaar.
- De voorjaarsbesprekingen staan in het teken van de uitwerking van het coalitieakkoord. Aan de uitgavenkant van de begroting is het belangrijk om te komen tot een doeltreffende en doelmatige besteding van de intensiveringen zoals de investeringsfondsen. Aan de inkomstenkant gaat het om een evenwichtige koopkrachtverdeling, invulling van het koopkrachtpakket uit het coalitieakkoord en het vraagstuk van box 3.
- Het zijn de eerste begrotingsonderhandelingen van dit kabinet. Het is daarom belangrijk de begrotingsdiscipline strak te handhaven (dat zal voor vervolg meer rust geven). Dat wil zeggen niet meer uitgeven dan het uitgavenplafond toestaat en voldoende inkomsten ophalen om het inkomstenkader te kunnen sluiten. Knelpunten dienen binnen deze kaders te worden opgelost. Waar nodig kunnen herschikkingen en herprioritering binnen de rijksbegroting hierbij helpen.
- Nieuw is dat deze kabinetsperiode in het voorjaar over de hoofdlijnen van de inkomsten wordt besloten conform de afspraken daarover in het coalitieakkoord. Voorheen vond de lastenbesluitvorming plaats in augustus in een zeer kort tijdsbestek van maximaal 2 weken. Gegeven de gevoeligheid van dit veranderde proces is het voorstel om het nieuwe proces eerst in de vierhoek te agenderen. NB: 4 jaar geleden was het plan er namelijk ook, maar is dit uiteindelijk tegengehouden om de reden dat het risico bestond dat

+ slagvaardig!

twee keer over de koopkracht gesproken zou moeten worden (namelijk én voorjaar én augustus).

- De besluitvorming over uitgaven en inkomsten vindt vanaf dit voorjaar dus in dezelfde periode plaats. Het overleg over de uitgaven wordt bilateraal gevoerd tussen de vakminister en u. De lasten- en koopkrachtbesluitvorming vindt plaats in de politieke vierhoek.
- De uitkomsten van de besluitvorming komen samen in de Voorjaarsnota (1 juni) en de Miljoenennota en het Belastingplan (Prinsjesdag).

Toelichting

- Het startpunt voor de besluitvorming is de publicatie van het Centraal Economisch Plan (CEP) van het CPB op 9 maart met de nieuwe macro-economische raming. Twee dagen later informeert u op 11 maart de MR over de gevolgen van deze raming voor de rijksbegroting en het budgettair kader waarbinnen de besluitvorming plaats dient te vinden.
- Iedere minister van en de minister voor BHOS informeert u op 11 maart per brief over de wijzigingsvoorstellen voor zijn of haar begroting. Deze ministers dragen namelijk binnen het kabinet verantwoordelijkheid voor een eigen begroting. De ministers voor en de staatssecretarissen tekenen daarom mee met de brief van de minister van. Om die reden voert u het bilaterale begrotingsoverleg met de ministers van en de minister voor BHOS. De ministers voor en de staatssecretaris nemen deel aan dit overleg maar zijn geen zelfstandige onderhandelende partij.
- Vanuit de verantwoordelijkheid voor de eenheid van het kabinetsbeleid is het gebruikelijk om op hoofdlijnen de inzet voor de begrotingsonderhandelingen af te stemmen met de minister-president zodat steun voor de beoogde uitkomst is verzekerd. De minister-president neemt niet deel aan de onderhandelingen. Namens hem is wel de aanwezig bij de bilaterale begrotingsoverleggen tussen de vakminister en u. Door de aanwezigheid van AZ bij het begrotingsoverleg vervalt de mogelijkheid om buiten Financiën om afspraken te proberen te maken over de begroting. In de planning is voorzien dat u driemaal met de minister-president spreekt. Dit is voorafgaand aan de begrotingsoverleggen, nadat u iedereen heeft gesproken en voorafgaand aan besluitvorming over de uitgaven in de MR op 29 april. De minister-president neemt (wel) zelf deel aan het overleg in de vierhoek.
- De onderhandelingen met een vakminister kunnen in principe met één bilateraal worden afgerond tenzij grote geschilpunten meer overleg vergen of de behoefte bestaat om tot specifieke inhoudelijke afspraken te komen die nog moeten worden uitgewerkt. In dat geval is een tweede overleg wenselijk. In de voorliggende planning is uitgegaan van één bilateraal overleg per begroting waarbij we voorstellen in uw agenda een reservering op te nemen voor een eventueel tweede overleg. Dit biedt op voorhand ruimte om meer tijd te nemen indien dat wenselijk is. Deze tweede afspraak leggen we nog niet vast in de agenda van de vakminister zodat het ook bij één overleg kan blijven als snel overeenstemming wordt bereikt.
- Bij de planning van de bilaterale begrotingsoverleggen is rekening gehouden met complexiteit van begrotingen en de politieke kleur van bewindspersonen.
- De brieven van de vakministers bevatten in de regel grote en kleine onderwerpen die niet allemaal even relevant zijn voor politiek overleg. Ambtelijk wordt daarom na ontvangst van de brieven op 11 maart zoveel

mogelijk het kaf van het koren gescheiden zodat het bilaterale begrotingsoverleg zich kan richten op de politieke kernpunten. Twee dagen voorafgaand aan het overleg bespreken we met u de agenda voor. Het concrete voorstel voor de planning is opgenomen in de tabel onder punt A.

- De besluitvorming over de inkomstenkant verloopt via de vierhoek. Het voorstel is om in ieder geval in de periode van 14 maart tot 1 mei een aantal vierhoeken in te plannen. Aandachtspunten worden toegelicht vanaf pagina 4.

Planning uitgaven en inkomstenbesluitvorming op hoofdlijnen

Datum	Wat
Februari	Uitgaven: departementen delen uitvoeringsinformatie met Financiën Inkomsten: proces inkomsten toelichten in vierhoek
Woensdag 9 maart	Publicatie CEP door CPB
Vrijdag 11 maart	Uitgaven: departementen sturen uitwerkingsbrieven naar Financiën
Vrijdag 11 maart	Kaderbrief in de MR
14 maart t/m eind april	Inkomsten: aantal vierhoeken voor lasten- en koopkrachtbesluitvorming, met een mogelijke uitloop tot 1 mei (deadline voor besluitvorming over box 3).
April	Uitgaven: bilaterale overleggen over uitwerking begroting
Vrijdag 29 april	Vaststellen besluiten Voorjaarsnota en hoofdlijnen inkomsten in MR
2 t/m 6 mei	Meireces
Vrijdag 20 mei	Vaststellen Voorjaarsnota en hoofdlijnen inkomsten in MR
Uiterlijk 1 juni	Verzending Voorjaarsnota, hoofdlijnen inkomsten en suppletoire begrotingen naar parlement
Augustus	Inkomsten: afsluitende ronde inkomsten- en koopkrachtbesluitvorming

A. Voorstel praktische invulling besluitvorming uitgaven voorjaar

- Twee dagen voorafgaand aan de voorbespreking krijgt u een voorbereidende notitie voor het bilateraal. Na de voorbespreking zullen we de voorbereidende notitie voor het bilateraal updaten ten behoeve van het uiteindelijke gesprek.
- Voor de overleggen wordt de volgende tijd gereserveerd:
  - Voorbespreking bilateraal: 45 min
  - Bilateraal: 15 min voorbespreking + 45 min bilateraal (60 min totaal)
  - Reserve bilateraal: 60 min
- Vanaf 6 april reserveringen gepland in uw agenda voor een eventuele tweede ronde van begrotingsbilateralen. Deze reservering is onder voorbehoud van de uitkomst van de eerste bilateralen.
- Onderstaand voorstel voor de planning is onder voorbehoud van uw agenda.

	Bijzonderheden	Voorbespreking	Begrotingsbilateraal	Reservering
9-mrt	Wo Publicatie CEP			
10-mrt	Do			
	Kaderbrief in MR			
11-mrt	Vrij Uitwerkingsbrieven naar FIN			
14-mrt	Ma			
15-mrt	Di Ecofin Brussel			
	Gem.raads.verkiezingen /			
16-mrt	Wo voorbespreking gesprek MP			
17-mrt	Do			
18-mrt	Vrij Gesprek met MP over eerste beeld			
21-mrt	Ma			
22-mrt	Di	BHOS		
23-mrt	Wo	LNV / OCW		
24-mrt	Do	JenV	BHOS (VVD)	
25-mrt	Vrij	DEF	LNV (CU en VVD)	
28-mrt	Ma	IenW	OCW (D66 en VVD)	
29-mrt	Di	BuZa / EZK	JenV (VVD en D66)	

30-mrt	Wo	Interne bespreking tussenstand	BZK	DEF (D66)	
31-mrt	Do		SZW	IenW (VVD)	
1-apr	Vrij		VWS	BuZa (CDA)	
4-apr	Ma			EZK (VVD en D66) &	
5-apr	Di	Ecofin Brussel		BZK (CDA)	
6-apr	Wo			SZW (CDA en CU) &	Reserve
7-apr	Do	Voorbespreking gesprek MP		VWS (D66)	Reserve
8-apr	Vrij				Reserve
11-apr	Ma	Gesprek met MP uitkomst eerste bila's			Reserve
12-apr	Di				Reserve
13-apr	Wo				Reserve
14-apr	Do				Reserve
15-apr	Vrij	Goede vrijdag			
18-apr	Ma	Tweede paasdag			
19-apr	Di	IMF Washington			
20-apr	Wo				
21-apr	Do				
22-apr	Vrij	IMF + G20 Washington			
25-apr	ma				
26-apr	Di	Gesprek met MP voorbespreking MR			
27-apr	Wo	Koningsdag			
28-apr	Do				
		Concept VJN met uitgaven + hoofdlijnen			
29-apr	Vrij	inkomsten in MR			

B. Praktische invulling besluitvorming inkomsten in het voorjaar

- In de begrotingsregels is cf. het coalitieakkoord opgenomen dat het kabinet in het voorjaar – naast de uitgaven – op hoofdlijnen ook over de lasten besluit voor meer integrale besluitvorming.
- Vervolgens kan besluitvorming over inkomsten en koopkracht in augustus worden afgerond op basis van de meest recente CPB-raming.
- Hieronder wordt toegelicht hoe het proces eruit kan zien.

Begrotingsregels: voor-en nadelen van gelijktijdige besluitvorming

- Door al in het voorjaar – gelijktijdig met de uitgavenbesluitvorming – op basis van het CEP¹ over de hoofdlijnen van de inkomstenkant te besluiten, ontstaat meer samenhang tussen de besluitvorming over de inkomsten en besluitvorming over de uitgaven. Dossiers die aan de uitgavenkant ook gevolgen hebben voor de inkomstenkant en vice versa kunnen gelijktijdig betrokken worden in de besluitvorming.
- Dat levert flexibiliteit op voor de keuze van beleidsinstrumenten. Bijvoorbeeld om in het kader van de koopkrachtdiscussie een maatregel aan de uitgavenkant in te zetten waarmee gerichter de beoogde doelgroep wordt bereikt. Het (meer) integreren van de besluitvorming over de inkomsten en uitgaven ten aanzien van koopkracht leidt hiermee tot een efficiëntere koopkrachtkomst. Door in het voorjaar al een (voorlopig) beeld op te maken is bovendien de discussie in augustus naar verwachting beperkter.
- Besluitvorming in het voorjaar heeft wel gevolgen: 1) De cijfers in het voorjaar zijn onzekerder, besluitvorming over de koopkracht gaat dus met meer onzekerheid gepaard. In augustus kan dan dus blijken dat cijfers toch nog zijn bewogen. 2) Het risico bestaat daarmee dat er 2 keer over de

¹ Het CEP is het Centraal Economisch Plan van het CPB. Dit is een economische doorrekening die jaarlijks in maart wordt uitgebracht waarin de economische vooruitzichten voor het lopende en komende jaar worden gepresenteerd.

koopkracht wordt gesproken. Dat zou voorkomen moeten worden door heldere afspraken te maken in het voorjaar en in augustus alleen nog over de laatste 'tweaks' te spreken en niet meer over het hele beeld opnieuw te besluiten.

- Om deze reden adviseren we u het proces eerst in de vierhoek te agenderen.

Wat betekent dit nu concreet?

- In maart brengt het CPB het CEP uit. Hieruit volgen de nieuwste economische cijfers die worden gebruikt voor alle berekeningen en doorrekeningen voor 2022 en 2023.
- Met de nieuwe cijfers wordt een voorlopig nieuw koopkrachtbeeld opgemaakt. Dit koopkrachtbeeld zal waarschijnlijk afwijken van het eerdere gepresenteerde koopkrachtbeeld in de startnota door nieuwe economische cijfers. Er is vanuit het coalitieakkoord 3 miljard euro gereserveerd voor 'lastenverlichting middeninkomens'.
- Daarnaast zullen alle maatregelen aan de lastenkant die zijn genomen in het coalitieakkoord (alle belastingen) opnieuw berekend moeten worden op basis van de nieuwe economische cijfers. Met de nieuwe berekeningen van de lastenmaatregelen kan vervolgens de actuele stand van het inkomstenkader worden vastgesteld. Hiermee is het inkomstenkader de gehele kabinetsperiode het sturingsinstrument voor automatische stabilisatie: schommelingen van inkomsten die het gevolg zijn van economische ontwikkelingen lopen in het EMU-saldo en kunnen niet worden ingezet. Dit betekent dat alleen beleidsaanpassingen (tarief- of grondslagwijziging) aan de inkomstenkant moeten gecompenseerd worden door andere inkomstenmaatregelen: tegenover lastenverlichting moet een lastenverzwaring komen en andersom. Zo werkt de automatische stabilisatie door en wordt voorkomen dat de beleidsmatige lastendruk in de regeerperiode hoger of lager uitvalt dan tevoren afgesproken. Deze beleidsmatige lastendruk wordt apart weergegeven in de beleidsmatige lastenontwikkeling (blo). Het inkomstenkader wordt jaarlijks uiteindelijk in augustus definitief 'gesloten'. Dit betekent dat alle plussen en minnen van maatregelen aan de inkomstenkant in augustus weer op 0 uit moeten komen, conform de afspraken die zijn vastgelegd bij de start van het Kabinet.
- De Staatssecretaris F&B is momenteel al bezig met het verwerken van alle lastenmaatregelen uit het coalitieakkoord in nieuwe belastingwetgeving. Alle maatregelen die per 2023 in moeten gaan zullen zo snel mogelijk worden opgesteld. De verwachting is dat het grootste deel van de wetgeving begin april gereed is zodat de eerste concepten al met de Raad van State kunnen worden gedeeld. De Raad van State controleert de wetgeving en geeft advies.
- De inkomstenbesluitvorming zal in de vierhoek plaatsvinden. Deze besluitvorming zal in ieder geval gaan over de volgende onderwerpen:
  - Koopkracht. Door de inflatie pakt de koopkracht in de CPB-doorrekening negatiever uit dan bij het coalitieakkoord. Bij het debat regeringsverklaring is uitgesproken dat het kabinet in het voorjaar met de nieuwe CPB-cijfers opnieuw naar de koopkracht kijkt en zorgt voor een evenwichtige verdeling. Hierbij heeft het kabinet ook aangegeven in het voorjaar naar de definitieve invulling van de 3 mld. lastenverlichting te kijken.

- Box 3. Door een uitspraak van de Hoge Raad in de huidige box 3-wetgeving loopt een compensatie traject voor mensen die geraakt worden door de uitspraak. De hoogte van deze compensatie moet cf. begrotingsregels gedekt worden binnen de kabinetsperiode, in principe binnen het domein.
- Na afronding van voorjaarsbesluitvorming over de inkomsten in het voorjaar zullen de besluiten worden opgenomen in de Voorjaarsnota.
- Vervolgens zal de definitieve besluitvorming over de lasten en koopkracht plaatsvinden in augustus na het vaststellen van de definitieve cijfers van het CPB in augustus. Het zou hierbij dan moeten gaan om de laatste 'tweaks' en geen hele nieuwe besluitvormingsronde.
- In augustus vindt in elk geval besluitvorming plaats na een inschatting van de ontwikkeling van de zorgpremies. Op dat moment wordt het inkomstenkader definitief 'gesloten'. Wetswijzigingen naar aanleiding van besluitvorming zullen vervolgens via het Belastingplan naar de Tweede Kamer gestuurd worden.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

di. 15/2, en marge EK

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER ADVISERING
Aan
de minister

Inspectie der
Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Spreeklijn t.b.v. gesprek mp over
voorjaarsbesluitvorming 15/2

Aanleiding

U ziet morgen de mp bij het debat over de regeringsverklaring in de Eerste Kamer. In deze nota vindt u een toelichting op de inhoud en het proces van de voorjaarsbesluitvorming voor een en marge gesprek met de mp.

Adviezen

U wordt geadviseerd de mp de inhoudelijke kernpunten en het tijdpad voor de voorjaarsbesluitvorming toe te lichten. Desgewenst in breder politiek verband.

Kern

- Op woensdag **9 maart** publiceert het CPB de nieuwe economische raming en kort daarna starten de begrotingsbesprekingen over de Voorjaarsnota. Op vrijdag **11 maart** behandelt de MR de Kadernota waarin de gevolgen van de nieuwe economische raming voor de begroting en koopkrachtontwikkeling (nieuw inflatiecijfer) wordt uitgelicht. Daarnaast ontvangt Financiën op vrijdag **11 maart** de uitwerkingsbrieven van de vakdepartementen. Met deze informatie en de economische raming ontstaat een **volledig beeld** van de opgave voor de begrotingsbesprekingen. Dit bespreekt u op vrijdag 18 maart met de mp. Wij informeren u hieraan voorafgaand zodra we een eerste beeld hebben. Desgewenst plannen we ook al eerder een eerste gesprek met de MP.
- Naast de uitgavenbesluitvorming spreken we dit voorjaar ook over de hoofdlijnen van de inkomstenkant van de begroting. Het vraagstuk van een evenwichtige koopkrachtverdeling en de vervolgaanpak van de uitspraak van de Hoge Raad over de vermogensrendementsheffing.
- Tevens is de Voorjaarsnota het moment waarop het kabinet gehoor geeft aan de aangenomen moties bij het debat over de regeringsverklaring en de gedane toezeggingen. Denk aan de motie Heerma c.s. over de koopkracht, de motie Segers/Hermans over de vormgeving van het Klimaat- en transitiefonds en de motie Marijnissen over vermogensongelijkheid.
- Uiteraard dient dit alles binnen het budgettaire kader te worden vormgegeven. Voor nieuwe aanvullende wensen is geen generale ruimte. Tegenvallers dienen binnen de eigen begroting te worden ingepast. Herschikkingen binnen en of tussen begrotingen zijn natuurlijk mogelijk.
- Het zijn de eerste begrotingsonderhandelingen van dit kabinet. Het is daarom belangrijk de begrotingsdiscipline strak te handhaven. Dat wil zeggen niet meer uitgeven dan het uitgavenplafond toestaat en voldoende inkomsten ophalen om het inkomstenkader te kunnen sluiten.

Datum

14 februari 2022

Notanummer

2022-0000047429

Bijlagen

geen

Toelichting

Op donderdag 20 januari heeft u met de MP het proces van de Voorjaarsnota besproken. U heeft vervolgens een brief met het voorstel voor het begrotingsproces geagendeerd in de MR van 4 februari. In deze MR is afgesproken op 11 maart de Kaderbrief te agenderen. In deze brief geeft u een toelichting op de CEP-publicatie van het CPB en wordt de macro-economische doorwerking van de nieuwe raming technisch verwerkt door het uitgavenplafond aan te passen (rente, ODA, doorwerking werkloosheid op ramingen SZW en zorg). Ook zal het lastenbeeld meelopen in deze Kaderbrief. De uitgavenplafonds en het lastenkader staan daarna definitief vast. In de Voorjaarsnota wordt de Tweede Kamer hierover geïnformeerd.

Datum	Wat
Februari	Uitgaven: departementen delen uitvoeringsinformatie met Financiën Inkomsten: proces inkomsten toelichten in vierhoek
Woensdag 9 maart	Publicatie CEP door CPB
Vrijdag 11 maart	Uitgaven: departementen sturen uitwerkingsbrieven naar Financiën
Vrijdag 11 maart	Kaderbrief in de MR
Vrijdag 18 maart	Eerste gesprek met de mp over eerste beeld voorafgaand aan bilateralen
14 maart t/m eind april	Inkomsten: aantal vierhoeken voor lasten- en koopkrachtbesluitvorming, met een mogelijke uitloop tot 1 mei (deadline voor besluitvorming over box 3). Uitgaven: bilaterale overleggen over uitwerking begroting
April	Tweede gesprek met mp over stand van zaken begrotingsgesprekken.
Maandag 11 april	Derde gesprek met mp over concept uitgavenbesluitvorming Voorjaarsnota.
Maandag 26 april	Vaststellen uitgavenbesluiten Voorjaarsnota en hoofdlijnen inkomsten in MR
Vrijdag 29 april	Meireces
2 t/m 6 mei	Vaststellen Voorjaarsnota én hoofdlijnen inkomsten in MR
Vrijdag 20 mei	Verzending Voorjaarsnota, hoofdlijnen inkomsten en supplettoire begrotingen naar parlement
Uiterlijk 1 juni	
Augustus	Inkomsten: afsluitende ronde inkomsten- en koopkrachtbesluitvorming

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

*↳ mis-politieke proces
- inzicht tegenvallers
→*

Persoonsgegevens

**HEDEN – GETEKEND RETOUR GEVRAAGD UITERLIJK DONDERDAG OCHTEND 10 MAART
TER BESLISSING**

Aan

De minister

De staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Aanbiedingsformulier Kaderbrief

Datum

8 maart 2022

Notanummer

2022-0000087006

Bijlagen

1. MR-aanbiedingsformulier

Aanleiding

Hierbij ontvangt u alvast het MR-aanbiedingsformulier voor de Kaderbrief die in geagendeerd staat voor de MR van vrijdag 11 maart. Omdat er vandaag nog gesproken wordt over het koopkrachtpakket en we de Kaderbrief hier nog op aanpassen, krijgt u deze later vandaag per mail toegezonden.

Verzending van de brief is voorzien op donderdag na het verwerken van aanpassingen die volgen uit het overleg met u van die ochtend. Er wordt met dat proces afgeweken van de reguliere afspraken rondom aanlevering bij de MR. Wij verzoeken u daarom nu reeds het MR-aanbiedingsformulier van de Kaderbrief 2022 te ondertekenen, zodat verzending aan AZ op donderdag zo snel mogelijk kan plaatsvinden.

Beslispunten

1. Zou u (minister) alvast het MR-aanbiedingsformulier willen tekenen?

Kern

De kaderbrief geeft het actuele economische en budgettaire beeld uit het Centraal Economisch Plan (CEP) van het Centraal Planbureau (CPB) weer en schetst de uitgangspunten voor de voorjaarsbesluitvorming. Kernboodschap is dat er geen budgettaire ruimte is voor intensiveringen en dat besluitvorming moet plaatsvinden binnen de afspraken die de coalitie samen heeft gemaakt in het Coalitieakkoord.

Proces

Omdat u (minister) als voorzitter zal optreden tijdens de ministerraad, zal de staatssecretaris voor Fiscaliteit en Belastingdienst het woord nemen tijdens de behandeling van de Kaderbrief. Later vandaag ontvangt u per mail de concept-Kaderbrief en een oplegnotitie inclusief spreeklijn voor de staatssecretaris.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Aan de leden van de Ministerraad

Directie Begrotingszaken

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk

2022-0000090082

Datum 11 maart 2022
Betreft Kaderbrief 2022

Beste collega,

Hierbij ontvangt u de Kaderbrief 2022. Hierin informeer ik u over het actuele economische en budgettaire beeld uit het Centraal Economisch Plan (CEP) van het Centraal Planbureau (CPB) en over de start van de voorjaarsbesluitvorming. Deze brief bouwt verder op de eerdere brief met het proces en uitgangspunten van de voorjaarsbesluitvorming die op 4 februari is besproken in de ministerraad.

De voorjaarsbesluitvorming vindt plaats tegen de achtergrond van een roerige periode met ernstige ontwikkelingen. De oorlog in Oekraïne leidt in de eerste plaats tot zeer groot menselijk leed voor de direct getroffen. Daarnaast brengt het ook onzekerheid met zich mee over de economische situatie waar wij ons in bevinden. Door de snelle opeenstapeling van ontwikkelingen zijn de cijfers zoals opgenomen in het CEP met veel meer onzekerheid omgeven dan normaal het geval is en sommige cijfers zijn alweer achterhaald. De economische en budgettaire risico's die zich mogelijk nog zullen materialiseren zitten daarmee nog niet in de cijfers van het CPB.

Tegen deze onzekere achtergrond past ook dat wij ons richten op het hoofddoel dat wij als kabinet gesteld hebben: de doelmatige en voorspoedige uitwerking van het Coalitieakkoord. Daarbij moeten wij binnen de afgesproken budgettaire kaders blijven, tegenvallers dienen opgevangen te worden op de eigen begroting en er is geen ruimte voor nieuw beleid. Daarbij geldt dat in het coalitieakkoord al veel geld is uitgetrokken voor verschillende belangrijke onderwerpen. De grenzen van wat budgettair verantwoord en qua absorptievermogen van onze economie haalbaar is, zijn bereikt.

Deze boodschap wordt versterkt door het onderliggende beeld uit het CEP. Het CPB raamt dat er dit jaar nog een economische inhaalgroei is van 3,6%. Vanaf volgend jaar vlt de groei af naar het structurele niveau. Uit de budgettaire doorrekening van het CEP komt een verwacht tekort van 2,5% bbp in 2022 en een schuld van 53,8% bbp. In de jaren daarna loopt het tekort op tot 3,2% bbp in 2026. In de doorkijk tot 2030 die het CPB heeft gepubliceerd zit nog een verdere toename van het tekort richting 2030. Het is belangrijk op te merken dat het CPB rekening houdt met substantiële vertraging op dossiers zoals defensie, onderwijs, het Nationaal Groeifonds en andere investeringen. Op basis van de ambities in het Coalitieakkoord en de begrotingen is het beeld van de overheidsfinanciën daarom slechter dan de raming van het CPB. In een eerste indicatieve kabinetsraming van het EMU-saldo zullen we in 2024 al door de grens van - 3% bbp gaan.

Uit het CEP is ook gebleken dat de koopkracht dit jaar afneemt. Volgend jaar is de koopkrachtontwikkeling echt positief. Dat neemt niet weg dat vooral voor mensen met lagere inkomens de ontwikkeling in 2022 zorgelijk is. Vanwege deze uitzonderlijke ontwikkeling is besloten dat met het ondersteunen van de koopkracht niet gewacht kan worden tot de reguliere voorjaarsbesluitvorming. Daarom ligt er vandaag een koopkrachtpakket voor in de Vierhoek. Het pakket bevat incidentele maatregelen voor dit jaar en wordt gedekt via hogere gasbaten als gevolg van de gestegen gasprijs. Met het oog op de uitzonderlijke situatie wordt voor dit pakket eenmalig een uitzondering gemaakt op de scheiding tussen inkomsten en uitgaven. Het is aan ons als kabinet om oog te hebben voor de situatie van de burgers op dit moment, maar ook om geen rekeningen door te schuiven naar toekomstige generaties.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk

2022-0000090082

Op de reguliere dossiers zijn er een aantal budgettaire tegenvallers ten opzichte van het beeld bij de Startnota. Dit komt zowel door ontwikkelingen op de generale dossiers als een aantal uitgaven waartoe reeds besloten is. Naast de huidige budgettaire inzichten zijn er ook onzekerheden die tot problematiek kunnen leiden, maar op dit moment nog lastig te kwantificeren zijn. Het gaat hierbij om het effect van de oorlog in Oekraïne op de economische ontwikkeling, maar ook om de inflatie, koopkracht, terugbetaling van belastinguitstel en de rentestand. Deze onzekerheden maken het extra belangrijk om als kabinet via het trendmatig begrotingsbeleid koers te houden.

Aan de hand van uw uitwerkingsbrieven vinden in april de begrotingsbilateralen plaats. Hierin bespreken wij samen uw voorstellen om de ambities uit het coalitieakkoord doeltreffend in actie om te zetten. Vervolgens leg ik uiterlijk 29 april de budgettaire afspraken over de uitgaven ter vaststelling voor aan de ministerraad ten behoeve van de definitieve verwerkingen in de suppletioire begrotingen. Daarbij zal ik ook een concept van de Voorjaarsnota voorleggen. Daarna wordt de Voorjaarsnota gefinaliseerd. Deze moet uiterlijk 1 juni naar het parlement gestuurd worden. Zoals aangekondigd in mijn brief van 4 februari zal de Voorjaarsnota een meerjarig budgettair beeld bevatten.

Dit voorjaar wordt ook over de inkomsten besloten. Zoals gebruikelijk vindt deze besluitvorming plaats in de Vierhoek. Het doel van de lastenbesluitvorming is het sluiten van het inkomstenkader: Voor maatregelen met een budgettaire inkomstenderving geldt daarmee dat deze gedekt moeten worden in de voorjaarsbesluitvorming. Op dit moment zijn er geen meevallers die hiervoor gebruikt kunnen worden. Naast de reguliere lastenbesluitvorming en de koopkracht zal dit voorjaar ook het Hoge Raad arrest inzake box 3 centraal staan. De uitkomsten van de lastenbesluitvorming worden meegenomen bij de vaststelling van de Voorjaarsnota.

1 Economisch beeld

Het CPB raamt voor 2022 een sterke bbp-groei van 3,6% procent, met name door een toename van consumptie en handel. De Nederlandse economie komt sterk uit de coronacrisis, terwijl de groei vanaf volgend jaar afvlakt richting het structurele niveau. Op de korte termijn zorgen de plannen uit het coalitieakkoord wel nog voor een economische stimulans. In de jaren 2023 en 2024 verwacht het CPB een groei van 1,7 en 2,0% procent.

De werkloosheid blijft volgens de raming beperkt. In 2022 komt de werkloosheid uit op gemiddeld 4,0%, en loopt in 2023 en 2024 licht op tot 4,3 en 4,4 %. Het CPB raamt voor 2022 een hoge inflatie van gemiddeld 5,2% en verwacht dat deze in de loop van het jaar modereert. In 2023 wordt een inflatie van 2,4% voorzien.

In 2021 is de arbeidsproductiviteit ook fors gestegen (3,3%), wat mede met de

krapte op de arbeidsmarkt en inflatie zorgt voor een significante stijging in de lonen dit jaar en volgend jaar. Het CPB voorziet echter geen negatieve loonprijspiraal.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk

2022-0000090082

De arbeidsproductiviteit loopt dit jaar en volgend jaar enigszins terug (rond de 0,8%). De kabinetsplannen zorgen voor een lichte stijging van de productiviteit, wat het bbp verhoogt. Tegelijkertijd loopt de stimulering uiteindelijk tegen de grenzen van de economische capaciteit aan, waardoor de groei op de middellange en lange termijn richting het structurele niveau beweegt van rond de 1,5%.

De oorlog in Oekraïne brengt aanzienlijke economische risico's, maar er is ook veel onzekerheid. De energieprijzen kunnen nog harder stijgen dan in de CPB-cijfers is aangenomen, de handel wordt mogelijk nader geraakt en er is onzekerheid op financiële markten. De groei valt vanaf volgend jaar al lager uit dan eerder geraamd, waarbij de oorlog een verder neerwaarts risico vormt. De oorlog raakt het vertrouwen van producenten en consumenten, wat een neerwaarts effect kan hebben op de conjunctuur. De mate waarin deze risico's materialiseren is op dit moment niet te bepalen. Het CPB schat in een negatief scenario in dat de inflatie kan oplopen tot 6,0% in 2022 en 3,0 % in 2023. Een hogere inflatie zorgt tegelijk voor een lager bbp (3,5% in 2022 en 1,4% in 2023), en heeft verder met name negatieve gevolgen voor de koopkracht. Vanwege recente ontwikkelingen is een scenario met langdurig verhoogde inflatie een zeer reëel risico.

Tabel 1 Economisch beeld CEP

	2022	2023	2024	2025	2026
Economische groei (% ,reëel)	3,6	1,7	2,0	1,7	1,4
Werkloosheidspercentage (% beroepsbevolking)	4,0	4,3	4,4	4,4	4,6
Groei contractloon marktsector (% , jaar-op-jaar)	2,7	3,5	3,5	3,4	3,3
Inflatie (CPI, %)	5,2	2,4	2,4	2,5	2,0

2 Budgettaire beeld

Doorwerking CEP

Het CEP is de eerste volledige meerjarige economische en budgettaire raming van het CPB sinds de start van het kabinet. Hierin zijn naast de nieuwe macro-economische parameters ook de effecten van de maatregelen uit het Coalitieakkoord meegenomen. Het CPB komt uit op een tekort van 2,5% bbp in 2022. Meerjarig loopt het verwachte tekort in de CPB-raming op van 2,3% bbp in 2023 naar 3,2% bbp in 2026. Ook in de jaren 2027 tot 2030 raamt het CPB tekorten boven de 3% bbp. De verwachte schuld 2022 komt uit op 53,8% bbp. In latere jaren loopt de schuld op tot een niveau van 54,4% bbp in 2026. De schuldontwikkeling loopt traag op door de relatief hoge inflatieverwachting. In absolute termen is sprake van een significante stijging. Het structureel EMU-saldo komt meerjarig uit rond de - 3% bbp. Hiermee voldoet Nederland niet aan de huidige Europese budgettaire middellangetermijndoelstellingen. In 2026 gaat het saldo ook over de grens van - 3% uit de correctieve arm van de Europese begrotingsregels heen.

Op basis van een eerste doorrekening van het CEP-beeld komt de kabinetsraming van het saldo meerjarig slechter uit dan het CPB-beeld. In deze indicatieve berekening van het EMU-saldo gaan we al in 2024 door - 3%. Het verschil met de CPB-raming is vooral in 2022 groot (1,6% bbp). De belangrijkste verklaring hiervoor is de forse vertraging die het CPB raamt op verschillende uitgaven zoals het Nationaal Groeifonds, defensie, onderwijs en het Mobiliteitsfonds. In latere jaren wordt het verschil ook verklaard door een hogere ontwikkeling van uitgaven

in de sociale zekerheid en zorg, en lagere inkomsten in de kabinetsraming. De komende periode worden de verschillen samen met de betreffende departementen en het CPB verder onderzocht. Waar nodig worden deze uitkomsten betrokken bij de besluitvorming.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2022-000090082

Vanwege de oorlog in Oekraïne zijn de ramingen onzekerder dan gebruikelijk. De Nederlandse overheidsfinanciën zijn historisch gezien gevoelig voor economische schommelingen. Een omslag in de economie zal snel verslechterend doorwerken in de overheidsfinanciën. Ook zijn de effecten van het koopkrachtpakket nog niet verwerkt in de ramingen.

Tabel 2 Saldo en schuld volgens CEP (CPB-cijfers)

(in % bbp)	2022	2023	2024	2025	2026
EMU-saldo CEP	- 2,5	- 2,3	- 2,5	- 2,9	- 3,2
Structureel EMU-saldo CEP	- 3,0	- 2,8	- 3,0	- 3,2	- 3,2
EMU-schuld CEP	53,8	53,1	52,7	53,1	54,4
Eerste inschatting kabinetsraming saldo	- 4,1	- 2,8	- 3,4	- 3,6	- 3,5

Een belangrijke ontwikkeling is de inflatie. Deze wordt door het CPB hoger geraamd dan bij de MEV afgelopen september. De gestegen inflatie werkt door op zowel de uitgaven als de inkomsten van het Rijk. Aan de uitgavenkant leiden de inflatiecijfers uit het CEP tot een hogere loon- en prijsbijstelling. Aan de inkomstenkant werkt de inflatie door in de belasting- en premieontvangsten. Daarnaast heeft de inflatie ook een effect op de koopkracht. Dit voorjaar vindt er op hoofdlijnen besluitvorming plaats over de lasten. Hierbij wordt ook de koopkrachtontwikkeling betrokken. De lastenbesluitvorming vindt zoals gewoonlijk plaats via de Vierhoek. De uitkomsten hiervan worden meegenomen bij de vaststelling van de Voorjaarsnota.

De nieuwe raming van het CPB werkt door op verschillende inkomsten- en uitgavenregelingen. Dit effect wordt verwerkt in het concept van de Voorjaarsnota. Bij de vaststelling van de uitgavenplafonds in de Startnota is aangegeven dat de doorwerking van de nieuwe macro-economische raming van het CPB wordt meegenomen in de plafonds in de Voorjaarsnota.

Naast het economisch beeld zijn er ook andere ontwikkelingen die de ontwikkeling van de overheidsfinanciën de komende periode zullen beïnvloeden, waaronder de terugontvangsten van het belastinguitstel. Bedrijven hebben de afgelopen twee jaar de mogelijkheid gehad om het betalen van belastingen uit te stellen. Voor bedrijven die onvoldoende middelen hebben om de schuld volledig terug te betalen, zal dit uitstel (gedeeltelijk) leiden tot afstel. Eerdere inschattingen op basis van macro-economische ontwikkelingen gingen uit van ruim 5% afstel, bij een openstaand bedrag van circa 20 miljard euro. Momenteel wordt onderzoek op bedrijfsniveau afgerond, waaruit blijkt dat het afstel fors kan oplopen tot boven de 25%. Deze stijging heeft geen effect op het inkomstenkader, maar wordt wel meegenomen in de Voorjaarsnota en zal daarbij het EMU-saldo en de EMU-schuld negatief beïnvloeden.

Pakket koopkracht 2022 PM stand 18.00 uur; wordt nog geupdate.

Door de hoge inflatie verwacht het CPB een koopkrachtverslechtering van - 2,7% in 2022. De belangrijkste drijver van deze hoge inflatie zijn de gestegen energieprijzen. Door de oorlog in Oekraïne nemen de energieprijzen verder toe. Om deze koopkrachtverslechtering te dempen is een koopkrachtpakket gemaakt. Doel van dit pakket is om de huishoudens die het meest in de knel komen tegemoet te komen en om de effecten ook voor de middeninkomens te dempen. Hiervoor wordt extra budget vrijgemaakt voor de verhoging van de

energietoelage voor lage inkomens (gemeentelijke regeling) en wordt de btw op energie (gas, elektra en stadsverwarming) voor een half jaar verlaagd van 21% naar 9% en PM accijnzen. Dit pakket wordt gedekt met een meevaller in de geraamde ontvangsten uit de gasbaten voor 2022 en 2023. De meevaller wordt veroorzaakt door een bijstelling van de gasprijs ten opzichte van de Miljoenennota 2022. Met het oog op de uitzonderlijke situatie wordt een uitzondering gemaakt op de scheiding tussen inkomsten en uitgaven en komt een deel van de dekking uit 2023. Tabel 3 geeft een overzicht van de budgettaire effecten.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2022-0000090082

Tabel 3 Pakket koopkracht 2022

mln. euro's, + is plafondbelastend	2022	2023
Verhogen energietoelage lage inkomens	PM	
BTW energie naar laag tarief	PM	
Meevaller gasbaten 2022 en 2023	- 950	- 950
Totaal	- 945	- 965

Generale dossiers en opgaven

Naast de doorwerking van het CEP zijn er ook een aantal andere budgettaire ontwikkelingen geweest sinds de start van het kabinet. Tabel 4 geeft een overzicht van de mutaties op generale dossiers voor zover op dit moment bekend. Bij een aantal dossiers moet nog bezien worden wat de exacte ontwikkeling is. Daarnaast zijn hier ook de uitgaven waar al toe besloten is opgenomen. Per saldo laat het generale beeld een opgave zien, daarmee is dus geen ruimte voor intensiveringen.

Tabel 4 Generale dossiers

mln. euro's, + is plafondbelastend	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Reeds besloten uitgaven						
Schuif subsidieregeling Groningen	114	- 44	- 36	- 22	- 6	- 6
Indexeren AKW	46	106	127	130	130	100
Steun Oekraïne	pm					
Schade Limburg	25					
Generale dossiers						
Winstafdracht DNB	0	0	0	0	0	0
Dividenden	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Rente	pm	pm	pm	pm	pm	pm
EU-afdrachten	94	7	7	7	7	7
RRF			100	600	400	
Boetes en transacties	27	15	13	- 3	- 5	- 34
Totale generaal beeld	306	84	211	712	526	67

Schuif subsidieregeling Groningen

Het kabinet heeft begin 2022 het totale budget met € 250 mln. van de regeling verhoogd vanwege het onvoorziene grote aantal aanvragen en onrust die hierdoor in Groningen is ontstaan. De verhoging is gebaseerd op circa 25.000 woningeigenaren die dreigden niet in aanmerking te komen voor de subsidie. De verhoging wordt gedekt uit bestaande (risico)reserveringen voor Groningen op de aanvullende post. Deze kasschuif zet de middelen in het juiste kasritme.

Indexeren Kinderbijslag (AKW)

In de ministerraad van 10 januari is afgesproken dat de dekking van indexering van de kinderbijslag (AKW) in 2022, 2023 en 2024 kabinetsbreed gevonden dient

te worden. De dekkingsopgave is gelijk aan de besparing die is verwerkt ten tijde van de besluitvorming over de invoering van betaald ouderschapsverlof in 2020.

Directie Begrotingszaken

Steun Oekraïne

Uitgaven die direct gelinkt zijn aan de situatie in Oekraïne en noodopvang van vluchtelingen zullen generaal worden gecompenseerd. Het gaat enkel om additionele uitgaven die bovenop de reguliere werkzaamheden hebben plaatsgevonden en waarvoor geen budget beschikbaar is op de reguliere departementale begrotingen. Dit betreft uitgaven aan militaire en humanitaire ondersteuning, medische hulp in Oekraïne en de noodopvang van vluchtelingen in Nederland. Hierbij geldt voorlopig een afbakening in de tijd tot en met het tweede kwartaal van 2022. Bij Julibrief kan deze afbakening herzien worden.

Ons kenmerk

2022-0000090082

Schade Limburg

RWS en ProRail krijgen in 2022 nog 24,9 miljoen euro voor gemaakte kosten in de afhandeling van de schade. Waarschijnlijk zullen er ook nog extra middelen in 2022 nodig zijn voor de tegemoetkomingen in het kader van de coulanceregeling Particulieren, Wet tegemoetkoming schade bij rampen (Wts) en de Wet veiligheids-regio's (Wvr). De uiteindelijk kosten worden gebaseerd op de daadwerkelijke schade.

Winstafdracht DNB

De meerjarenraming van de winstafdracht DNB bedraagt op dit moment 0 euro, omdat op dit moment sprake is van een buffertekort. Zolang sprake is van een buffertekort wordt op basis van het kapitaalbeleid geen dividend uitgekeerd door DNB aan de staat.

Dividenden

Medio april wordt de dividendramingen van de staatsdeelnemingen vastgesteld. Op dit moment zijn de ontvangsten met veel onzekerheid omgeven door onder andere de gevolgen van corona (Schiphol en NS), de energietransitie (TenneT en Gasunie) en de macro-economische onzekerheid die voortkomt uit de oorlog in Oekraïne.

Rente

In het CEP-raming stijgt de rentestand op zowel kortlopende als langlopende rekeningen. Dit leidt tot een tegenvaller in de Voorjaarsnota. De omvang hiervan is afhankelijk van de CEP-doorrekening en de besluitvorming in het voorjaar. In het algemeen vormt de combinatie van een stijgende rente en oplopende tekorten een risico voor de overheidsfinanciën.

EU-afdrachten

Door hoger dan verwachte economische groei is het Nederlandse relatieve bni-aandeel hoger, wat resulteert in een tegenvaller op de nacalculatie. Verder stijgt de raming meerjarig met circa 7 miljoen euro omdat de lumpsumkorting op de bni-afdracht is aangepast naar aanleiding van de inflatiecijfers.

RRF

Uit door de Europese Commissie (EC) gepubliceerde ramingen blijkt dat de Nederlandse economie in 2021 harder is gegroeid dan eerder verwacht. Hierdoor valt de verwachte subsidie uit het RRF naar verwachting lager uit (4,7 miljard euro) in plaats van de 5,8 miljard euro die nu in de begroting verwerkt staat. Dit leidt tot een tegenvaller van 1,1 miljard euro ten opzichte van de Startnota. Nederland zal als laatste lidstaat deze zomer een Herstel en Hervormingsplan (HVP) indienen. Zoals besloten in het coalitieakkoord zal het HVP enkel bestaande plannen bevatten en is er geen ruimte voor nieuw beleid.

Boetes en transacties

In de raming voor het boetes en transacties doet zich in de eerste jaren een tegenvaller voor. Deze tegenvaller wordt primair veroorzaakt door het hanteren van een lager gemiddeld boetebedrag, omdat er verhoudingsgewijs meer lichtere verkeersvergrijpen gepleegd werden. Daarnaast is in de raming rekening gehouden met bovenmatig uitvallende flitspalen op snelwegen t.b.v. onderhoud voor de jaren 2022 tot en met 2024.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2022-0000090082

3 Overige budgettaire zaken en proces

Proces

De komende periode heb ik met u allen een bilateraal begrotingsgesprek. In deze gesprekken bespreken wij uw voorstellen om de ambities uit het coalitieakkoord doeltreffend in actie om te zetten. Hierbij gelden uiteraard ook de begrotingsregels. Nieuwe beleidsprioriteiten of tegenvallers zullen conform de begrotingsregels binnen het plafond ingepast moeten worden. Daarbij geldt het basisprincipe dat beleidsmatige intensiveringen binnen de eigen begroting ingepast moeten worden met een ombuiging. Tegenvallers moeten binnen de eigen begroting opgevangen moeten worden met meevallers of ombuigingen. Per saldo meevallers komen ten goede aan het kabinetsbrede generale beeld. Na de bilaterale gesprekken leg ik uiterlijk 29 april de budgettaire afspraken over de uitgaven ter vaststelling voor aan de ministerraad ten behoeve van de definitieve verwerkingen in de suppletoire begrotingen. Daarbij zal ik ook een concept van de Voorjaarsnota voorleggen.

Onderuitputting

In 2021 was opnieuw sprake van onderuitputting op de departementale begrotingen. Dit leidt tot het beeld dat jaarlijks veel geld op de plank blijft liggen. Ik stel daarom voor bij de begrotingsbesprekingen in te gaan op de vraag welke mogelijkheden de onderuitputting biedt om knelpunten op te lossen.

De komende periode zal de uitwerking van het coalitieakkoorden de verschillende onzekerheden het nodige van ons vragen.

Ik reken op uw inzet om samen een gedegen Voorjaarsnota 2022 op te leveren en zie uit naar de samenwerking.

Met vriendelijke groet,

de minister van Financiën,

Sigrid A.M. Kaag

TER BESLISSING

Aan

De minister

De staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Concept Kaderbrief

Datum

8 maart 2022

Notanummer

2022-0000090081

Bijlagen

1. MR-aanbiedingsformulier

[N.B. U heeft deze stukken al per mail ontvangen op 9/3, bij deze nog officieel via Digidoc]

Aanleiding

Hierbij ontvangt u een concept van de Kaderbrief ter bespreking donderdagochtend 8.45-9.30u. De Kaderbrief staat geagendeerd voor de MR van vrijdag 11 maart. De kans is aanwezig dat de Kaderbrief vrijdag moet worden uitgedeeld in de MR omdat er samenloop is met het koopkrachtpakket waarover vrijdagochtend in de vierhoek definitief wordt besloten.

Beslispunt

We bespreken graag morgenochtend deze versie van de Kaderbrief met u. Ons voorstel is om het koopkrachtpakket, waarover nog gesproken wordt, voor de volledigheid ook in de kaderbrief op te nemen.

Bent u (minister) akkoord met het opnemen van het koopkrachtpakket in de Kaderbrief? Dit zal ook nog in een aparte Kamerbrief worden toegelicht.

Kern

De kaderbrief geeft het actuele economische en budgettaire beeld uit het Centraal Economisch Plan (CEP) van het Centraal Planbureau (CPB) weer en schetst de uitgangspunten voor de voorjaarsbesluitvorming. Kernboodschap is dat er geen budgettaire ruimte is voor intensiveringen en de besluitvorming binnen de budgettaire kaders moet plaatsvinden.

Proces

Omdat u (minister) als voorzitter zal optreden tijdens de ministerraad, zal de Staatssecretaris voor Fiscaliteit en Belastingdienst het woord nemen tijdens de behandeling van de Kaderbrief. Verderop in deze notitie vindt u (staatssecretaris) een spreeklijn.

Toelichting

- De Kaderbrief vormt de aftrap van de voorjaarsbesluitvorming. In deze brief staat het budgettaire beeld op basis van enkele cijfers van de departementen en de CEP-cijfers van het CPB.
- Uit de doorrekening van het CPB blijkt dat Nederland sterk uit de coronacrisis komt, met naar verwachting hoge groei en lage werkloosheid.

Tegelijkertijd zijn we ook geconfronteerd met de verschrikkelijke oorlog in Oekraïne. Die brengt ook risico's en onzekerheden mee voor de Nederlandse economie.

- Dat betekent dat de cijfers zoals opgenomen in het CEP met veel meer onzekerheid zijn omgeven dan normaal en dat sommige cijfers, zoals de gasprijzen, alweer achterhaald zijn. De economische en budgettaire risico's die zich mogelijk nog zullen materialiseren zitten daarmee nog niet in de cijfers van het CPB.
- Uit de doorrekening blijkt echter al wel dat de budgettaire ruimte zeer beperkt is, omdat we tegen de grenzen aanlopen van de Europese begrotingsregels.
- Volgens het CPB blijft het EMU-saldo tijdens de kabinetsperiode nog net onder de norm van -3%, maar dit komt met name omdat het CPB uitgaat van vertraging op voorgenomen investeringen. Volgens een eigen berekening komt het tekort in 2024 en verder wel boven de -3% uit.
- Uit het CEP blijkt ook een hoge inflatie van 5,2% in 2022. Aan de uitgavenkant leiden de inflatiecijfers tot een hogere loon- en prijsbijstelling. Aan de inkomstenkant werkt de inflatie door in de belasting- en premieontvangsten. Daarnaast heeft de inflatie ook een effect op de koopdracht.
- Om deze koopkrachtverslechtering te dempen is een pakket in de maak bestaande uit een verlaging van de BTW op energie, een verhoging van het richtbedrag gemeentelijke regeling (Schouten-regeling) en PM accijnzen. Dit pakket wordt gedekt uit (een deel van) de meevaller in de gasbaten in 2022 en 2023 ingezet. De meevaller wordt veroorzaakt door een bijstelling van de gasprijs ten opzichte van de Miljoenennota 2022.
- Omdat het hier gaat om een uitzonderlijke situatie wordt hiermee een uitzondering gemaakt op de bestaande kaders en begrotingsregels (scheiding) inkomsten en uitgaven. Het is wel belangrijk om aan te geven dat de hoofdboodschap blijft staan: we houden ons aan de kaders zoals we die samen hebben afgesproken in het Coalitieakkoord.
- Ook is het belangrijk om op te merken dat deze gasbaten geen gratis geld zijn. Dit geld komt uit niet-hernieuwbare bronnen en daarmee verschuiven we in wezen de rekening door naar toekomstige generaties.
- Ook betekent dit dat deze meevaller op de gasbaten niet meer ingezet kan worden om de tegenvaller op het generale beeld op te lossen. Niet op alle dossiers zijn de cijfers al bekend, wel weten we dat hier tegenvallers zullen komen.
- In de brief is opgenomen dat het proces van de lastenbesluitvorming via de Vierhoek zal verlopen en de uitkomsten worden meegenomen in de Voorjaarsnota.

Economisch en budgettair beeld

- Het CPB raamt voor 2022 een EMU-saldo van -2,5% en dit verslechtert tot -3,2% in 2026. De EMU-schuld wordt door het CPB geraamd op 53,8% in 2022 en loopt op tot 54,4% in 2026. Het saldo van het Kabinet is slechter dan dat van het CPB. Dat wordt vooral veroorzaakt doordat het CPB vertraging verwacht bij een aantal investeringen (onderwijs, groeifonds en defensie).

Generale dossiers en opgaven

- In de kaderbrief is ook een tabel opgenomen die op dit moment bekende budgettaire tegenvallers in beeld brengt. Voor een aantal dossiers is reeds besloten dat er extra uitgaven gedaan worden.
- Toeslagen is niet opgenomen in de tabel. Financiën neemt naar verwachting een generale claim van 224 miljoen euro op voor extra uitvoeringskosten in de uitwerkingsbrief. Daartegenover staat dat we een meevaller verwachten bij de ex-partners regeling van 300-400 miljoen euro, waarmee deze extra uitgaven gedekt kunnen worden. We achten het daarom niet verstandig om nu al uit te gaan van extra generale compensatie. In het voorjaar kan later alsnog besloten worden om extra generale middelen beschikbaar te stellen voor toeslagen.

Spreeklijn toelichting bij de Kaderbrief

- We bespreken vandaag de Kaderbrief, die het meest actuele economisch en budgettaire beeld laat zien op basis van CPB-cijfers, en de uitgangspunten voor de voorjaarsbesluitvorming schetst.
- Het economisch beeld is deels positief: de Nederlandse economie blijft groeien. Tegelijkertijd zijn er grote economische onzekerheden, voortkomend uit de oorlog in Oekraïne. Dit uit zich nu vooral in hogere brandstofprijzen en inflatie. Ook lopen we aan tegen de grenzen van de Europese begrotingsregels.
- Het CPB raamt voor 2022 een EMU-saldo van -2,5% en dit verslechtert tot -3,2% in 2026. De EMU-schuld wordt door het CPB geraamd op 53,8% in 2022 en loopt op tot 54,4% in 2026.
- In deze cijfers gaat het CPB uit van forse vertragingen op de voorgenomen investeringen uit het Coalitieakkoord. Als deze vertragingen niet plaatsvinden, zal het EMU-saldo tijdens de kabinetsperiode nog negatiever zijn. Volgens de eigen berekeningen van het kabinet komt het EMU-saldo in 2024 en verder negatiever uit dan de 3%-norm.
- Ook hier geldt dat de cijfers met veel meer onzekerheid zijn omgeven dan normaal. Sommige cijfers, zoals de gasprijzen, zijn alweer achterhaald. De economische en budgettaire risico's die zich mogelijk nog zullen voordoen zitten daarmee nog niet in de cijfers van het CPB.
- De hoofdboodschap voor de voorjaarsbesluitvorming is dan ook: we gaan samen voor de doelmatige en voorspoedige uitwerking van het Coalitieakkoord binnen de afspraken die we daar samen over gemaakt hebben. Dat betekent dat tegenvallers dienen worden opgevangen op de eigen begroting en er geen ruimte is voor nieuw beleid.
- De uitzondering hierop vormt het koopkrachtpakket. Dit is incidenteel en als reactie op een uitzonderlijk hoge inflatie die vooral kwetsbare groepen hard raakt. Maar het is wel belangrijk dat het dan blijft bij dit pakket, dat gedekt wordt door de meevaller voortkomend uit hogere gasprijzen.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

HEDEN

TER BESPREKING DONDERDAG 17 MAART 10:30 - 11:00

Aan

de minister *gez.*

**Inspectie der
Rijksfinanciën**

Persoonsgegevens

nota

Voorbespreking gesprek MP Voorjaarsbesluitvorming

Aanleiding

De uitwerkingsbrieven van de departementen zijn afgelopen vrijdag binnengekomen. Op basis van deze brieven hebben wij het budgettaire beeld opgemaakt. Dit bespreken wij graag morgenochtend met u. Vrijdag aanstaande spreekt u in de pauze van de MR met de MP over het budgettaire beeld en de inzet voor de voorjaarsbesluitvorming. Ook dit bespreken we morgen met u voor.

Kernpunten

- De kernpunten uit het budgettaire beeld zijn samengevat op 2 A4. Het voorstel is het overleg met de MP te voeren aan de hand van dit document. Na de voorbespreking met u zullen we het stuk aanpassen en na uw akkoord delen met ambtelijk AZ.
- Daarnaast heeft u vorige week om scenario's gevraagd bij een economische verslechtering. In bijlage 2 worden de gevolgen geschetst als openstaande budgettaire problematiek niet gedekt wordt, wat er gebeurt bij een economische verslechtering en wat de handelingsopties zijn.
- Bijlage 3 bevat een overzicht van de moties die in de Eerste en Tweede Kamer bij de debatten over de Startnota en regeringsverklaring zijn aangenomen en relevant zijn voor het opstellen van de Voorjaarsnota 2022 en de ontwerpbegrotingen 2023.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Datum

16 maart 2022

Notanummer

2022-0000094631

Bijlagen

Bijlage 1. Bespreekstuk voor gesprek met de MP
Bijlage 2. Scenario's bij economische verslechtering
Bijlage 3. Overzicht moties en toezeggingen

Vooraf

- De Voorjaarsnota 2022 staat in het teken van de uitwerking van het coalitieakkoord. Met het coalitieakkoord is 75 miljard euro vrijgemaakt voor belangrijke maatschappelijke opgaven.
- In de Kaderbrief is daarom de lijn vastgelegd dat het kabinet binnen de afgesproken budgettaire kaders uit het coalitieakkoord blijft. Tegenvallers dienen opgevangen te worden op de eigen begroting en er is geen ruimte voor nieuw beleid. De grenzen van wat budgettaire verantwoord en qua absorptievermogen van onze economie haalbaar is zijn bereikt.

1. Beeld uitwerkingsbrieven en begrotingsbilateralen

- In onderstaande tabel staat het eerste beeld van de uitwerkingsbrieven per departement weergegeven. In totaal claimen de beleidsdepartementen 21,4 miljard euro t/m 2027 bovenop de middelen die in het coalitieakkoord gereserveerd zijn (75 miljard euro t/m 2025).

<i>In mln. euro, + = saldoerslechterend</i>	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Algemene Zaken	0	0	0	0	0	0
Buitenlandse Zaken & BHOS (HGIS)	22	51	60	60	58	55
Justitie en Veiligheid	165	471	640	851	1.111	1.135
<i>w.v. Asiel</i>	-49	51	126	189	301	293
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (incl. H2)	-20	188	208	265	303	333
<i>w.v. Huurtoeslag</i>	-81	43	143	192	240	271
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	-109	-19	-260	328	-250	-218
Financiën	88	197	256	163	0	0
Defensie				PM	PM	PM
Infrastructuur en Waterstaat	185	4	4	4	4	4
Economische Zaken en Klimaat	1.679	786	905	799	340	16
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	-29	76	84	87	45	49
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	168	349	427	381	413	360
<i>w.v. AKW en uitvoeringsinformatie</i>	146	206	280	240	260	209
Volksgezondheid, Welzijn en Sport	3.033	2.662	2.338	3	-1	0
Totaal	5.182	4.765	4.662	2.941	2.023	1.734

- Voor nieuwe beleidswensen en intensiveringen is geen budgettaire ruimte. Dit geldt zeker voor onderwerpen waarvoor extra geld wordt gevraagd maar waartoe de formatie niet toe heeft besloten. Claims voor extra middelen voor intensiveringen kunnen niet worden overgenomen.
- De uitvoeringsinformatie van SZW, de huurtoeslag en de asieltegenvaller (exclusief Oekraïne) zijn wel onvermijdelijke tegenvallers in de uitvoering. De uitvoeringsinformatie SZW en de Huurtoeslag kunnen worden meegenomen bij de herijking van het uitgavenplafond als gevolg van de macro-economische doorwerking van het CEP. De asieltegenvaller moet nader worden bezien. Het saldo verslechtert structureel met circa 0,1 procent BBP bij verwerking van deze drie tegenvallers.

2. Politieke wensen en begrotingstekort

<i>Saldo in % bbp</i>	2022	2023	2024	2025	2026
EMU-saldo CPB	-2,5	-2,3	-2,5	-2,9	-3,2
Eerste inschatting kabinet kaderbrief	-4,1	-2,8	-3,4	-3,6	-3,5

- Het begrotingstekort zal boven de 3% uitkomen, waarbij wordt uitgegaan van een economisch gunstig beeld. Het CPB gaat er hierbij vanuit dat het niet lukt om alle coalitieakkoord middelen de komende jaren uit te geven. Het CPB verwacht dat investeringen worden vertraagd. Als het wel lukt om de voorgenomen investeringen te realiseren komt het begrotingstekort hoger uit. Voor de jaren 2027 t/m 2030 verwacht het CPB een tekort van 3,5%.

- Bij het debat over de regeringsverklaring in de Eerste Kamer zijn op vier onderwerpen budgettaire moties aangenomen. In de Tweede Kamer is de motie Sjoerdsma c.s. over de Defensie-uitgaven aangenomen. Voor bovenstaande 5 politieke wensen is het voorstel als volgt:

1. De AOW-koppeling WML is onderdeel van de voorjaarsbesluitvorming rond koopkracht in de vierhoek, waarin een gedekt pakket afgesproken kan worden. Politiek kan ook gewoon vastgehouden worden aan het Coalitieakkoord. PvdA en GL hebben vergelijkbare plannen.
2. VWS en JenV staan aan de lat om tot aanvullende besparingsmaatregelen Jeugdzorg te komen. Het kabinet trekt hier nu geen extra geld voor uit.
3. Studiefinanciering. De gereserveerde middelen voor de studievouchers kunnen naar voren worden gehaald, zodat deze middelen al na het behalen van het diploma als geldsom uitgekeerd kunnen worden aan de studenten die in 2015-2019 een bacheloropleiding startten.
4. De indexatie AKW, net zoals de uitvoeringstegenvaller van SZW, als reeds besloten benoemd.
5. De Defensie-intensivering (2%) koppelen aan het vraagstuk hoe we de overheidsfinanciën structureel op orde houden. Hiervoor moet tot een nader te bepalen pakket worden besloten. Het structurele begrotingstekort zal namelijk oplopen richting de 4% als geen bijbehorende structurele dekking voor de extra Defensie-uitgaven wordt gevonden.

Mochten de vier Eerste Kamer moties en de motie Sjoerdsma worden uitgevoerd en in het geheel geen dekking worden aangedragen dan zou de budgettaire impact als onderstaand zijn:

(mln. euro, + is plafondbelastend)	2022	2023	2024	2025	2026
1. AOW-koppeling WML			1.200	2.400	2.400
2. Jeugd			100	500	500
3. Tegemoetkoming studenten		PM	PM		
4. Indexatie AKW	46	106	127	130	130
5. Defensie naar 2%			1.900	2.200	3.800
Totaal	46	106	3.327	5.230	6.830

3. Oekraïne

- Uitgaven die direct gelinkt zijn aan de situatie in Oekraïne en noodopvang van vluchtelingen zullen generaal worden gecompenseerd, voor zover het gaat om additionele uitgaven die bovenop de reguliere werkzaamheden hebben plaatsgevonden en waarvoor geen budget beschikbaar is op de reguliere departementale begrotingen. Dit betreft aan militaire en humanitaire ondersteuning aan Oekraïne, uitvoeringskosten douane voor het uitvoeren van de sancties en de noodopvang van vluchtelingen en medisch noodzakelijke zorg in Nederland.
- In de Voorjaarsnota zullen bovenstaande uitgaven geraamd worden. In principe worden er middelen voor de eerste 3 maanden gereserveerd. Voor onderwerpen waarvoor het evident is dat kosten langer doorlopen zullen middelen t/m het einde van het jaar worden gereserveerd.
- Extra uitgaven zullen we apart categoriseren. Een optie is om deze middelen de schuld in te laten lopen, voor zover het om incidentele uitgaven gaat, maar dit brengt wel belangrijke risico's met zich mee voor beheersing. Voorkomen moet worden dat net zoals bij corona een grote hoeveelheid aan uitgaven via de schuld betaald worden. Middelen die uiteindelijk niet nodig zijn vloeien terug naar de schatkist.

4. Proces en Tijdpad

Datum	Wat
28 maart t/m 7 april	Uitgaven: bilaterale overleggen over uitwerking begroting
Woensdag 13 april	Tweede gesprek met mp over stand van zaken begrotingsgesprekken
2 ^{de} helft April	Beschikbaar voor eventuele tweede bilateraal.
Vrijdag 22 april	Vaststellen besluiten Voorjaarsnota en hoofdlijnen inkomsten in MR
2 t/m 6 mei	Meireces
Vrijdag 20 mei	Vaststellen Voorjaarsnota en hoofdlijnen inkomsten in MR
Uiterlijk 1 juni	Verzending Voorjaarsnota, hoofdlijnen inkomsten en suppletoire begrotingen naar parlement
Augustus	Inkomsten: afsluitende ronde inkomsten- en koopkrachtbesluitvorming

Bijlage: Toelichting eerste beeld uitwerkingsbrieven

In mln. euro, + = saldooverslechterend	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Algemene Zaken	0	0	0	0	0	0
Buitenlandse Zaken & BHOS (HGIS)	22	51	60	60	58	55
Justitie en Veiligheid	165	471	640	851	1.111	1.135
<i>w.v. Asiel</i>	-49	51	126	189	301	293
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (incl. H2)	-20	188	208	265	303	333
<i>w.v. Huurtoeslag</i>	-81	43	143	192	240	271
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	-109	-19	-260	328	-250	-218
Financiën	88	197	256	163	0	0
Defensie				PM	PM	PM
Infrastructuur en Waterstaat	185	4	4	4	4	4
Economische Zaken en Klimaat	1.679	786	905	799	340	16
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	-29	76	84	87	45	49
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	168	349	427	381	413	360
<i>w.v. AKW en uitvoeringsinformatie</i>	146	206	280	240	260	209
Volksgesondheid, Welzijn en Sport	3.033	2.662	2.338	3	-1	0
Totaal	5.182	4.765	4.662	2.941	2.023	1.734

BZ en BHOS (HGIS)

BZ en BHOS claimen gezamenlijk voor de uitvoeringskosten van de al bestaande en nieuwe sancties richting de Russische Federatie. Hiernaast claimt BHOS ca. 34 mln. structureel voor taken en prioriteiten uit het coalitieakkoord waarvoor geen dekking is (op het gebied van economische veiligheid, internationaal duurzaam verdienvermogen en maatschappelijk verantwoord ondernemen).

JenV

De claims voor JenV komen enerzijds voort uit tegenvallers op de Meerjarige Productie Prognose (Asiel-raming), het Prognosemodel Justitiële Keten, en het inhalen van achterstallige investeringen bij de Dienst Justitiële Inrichtingen. Anderzijds zijn dit forse claims voor het verrichten van beleidsintensivering op het gebied van bewaken en beveiligen, landelijk netwerk voor vreemdelingenvoorzieningen (LVV), en het financieel stabiliseren van de asielketen.

BZK

De raming van de huurtoeslag veroorzaakt vanaf 2023 een tegenvaller die oploopt tot 271 mln. in 2027. Daarnaast claimt BZK generaal voor weerbaar bestuur, goed verhuurderschap, huisvesting statushouders, omgevingswet en de huisvestingsproblematiek van AZ. De Eerste en Tweede Kamer (H2) doen generale claims voor verschillende tegenvallers en intensivering. Het gaat om 22 mln. in 2022 aflopend naar 11,5 mln. in 2027. Voor Koninkrijksrelaties (H4) zijn geen generale claims.

OCW

Het per saldo beeld voor OCW zorgt voor meevallers binnen de meerjarenperiode. Dit is te danken aan een ramingsmeevaller op de referentieraming en studiefinancieringsraming en de eindejaarsmarge. Deze worden echter ingezet om twee ingeboekte taakstellingen te dekken (rentemaatstaf en NP Onderwijs verlaging), wat leidt tot tegenvallers buiten de meerjarenperiode. Het restant van de rentemaatstaf taakstelling en een Rijksbrede kabinetsopgave regeringscommissaris grensoverschrijdend gedrag worden generaal geclaimd.

Financiën

Financiën claimt in totaal 704 mln. cumulatief generaal. Dit betreft 474 mln. euro voor Herstel Toeslagen, 225 mln. euro voor FSV/MSNP en 5 mln. euro voor uitvoeringskosten MRB+.

Defensie

Defensie doet enkele claims in de uitwerkingsbrief naar aanleiding van de motie Sjoerdsma c.s. over de 2% norm. De bedragen zijn nog niet bekend, aangezien momenteel varianten worden uitgewerkt over het moment van het toegroeien naar 2%.

IenW

IenW claimt in 2022 middelen vanwege het effect van het invoeren van het betalen naar gebruik op de tolheffing. Ook vraagt IenW uitzonderingen op de eindejaarsmarge voor klimaat, stikstof, POK en het regeringsvliegtuig. Structureel claimt IenW middelen voor de exploitatie van het regeringsvliegtuig. Daarnaast verwachten ze een tegenvaller vanwege het opzetten van een compensatieregeling voor de Stint.

EZK

De uitwerkingsbrief van EZK staat primair in het teken van Groningen (cumulatief 1.483 mln.). Dit is opgedeeld in wettelijke plichten en taken (1.243 mln.), directe bijdrage (157 mln.) en continuering van aflopende regelingen (83 mln.). Daarnaast claimen zij voor mijnbouw elders in het land (56,4 mln.). Verder doet EZK een beroep op het generale beeld met IKC ETC voor ruim 1 mld. en IPCEI projecten voor 1,2 mld. Ook is sprake van enkele kleinere posten onder de noemer interne problematiek, waarvan het totaal intertemporeel sluit.

LNV

Per saldo claimt LNV cumulatief 311 mln. voor met name drie grote dossiers (GLB, nitraatrichtlijn en gewasbescherming). Alleen in 2022 is een meevaller te zien van 29 mln. door de eindejaarsmarge en onderuitputting bij het Noordzeeakkoord.

SZW

De uitvoeringsinformatie van SZW laat een per saldo tegenvaller zien van ongeveer 100 mln. per jaar, waarvoor ze geen dekking hebben aangeleverd. SZW heeft daarnaast een aantal kleine claims ingediend die ze zelf dekken en een aantal grote generale claims, met name voor het verbeteren van het toeslagenstelsel. Ook wordt een aantal risico's genoemd, die mogelijk resulteren in een (generale) claim.

VWS

Het reguliere beeld van VWS sluit intertemporeel nagenoeg op 0 (mee-/tegenvallers en in-/extensiveringen). Tegelijkertijd claimt VWS (generaal) fors voor corona-uitgaven (in de jaren 2022 t/m 2024 cumulatief bijna 8 mld.). Deze claims gaan verder dan de afspraak uit de Startnota (testen, vaccineren, traceren); bijvoorbeeld ook voor extra personele uitgaven. Daarnaast heeft VWS kasschuiven ingediend op de middelen uit het coalitieakkoord (gereserveerd op de Aanvullende post). In 2022 is er op de AP voor VWS 785 miljoen euro beschikbaar, waarvan VWS 414 miljoen euro wil doorschuiven naar latere jaren.

Bijlage 2. EMU-saldo en handelingsopties

Aanleiding

In het bespreekstuk Voorjaarsbesluitvorming vindt u een overzicht van het beeld van de uitwerkingsbrieven dat nu bekend is. In deze notitie gaan we in op de gevolgen als openstaande budgettaire problematiek niet gedekt wordt, wat er gebeurt bij een economische verslechtering en wat de handelingsopties zijn.

Openstaande problematiek en risico's

Bij CEP heeft u een notitie ontvangen met daarin de raming van het EMU-saldo van het kabinet en van het CPB. De eigen raming valt in alle jaren negatiever uit, met name omdat het kabinet uitgaat van de cijfers zoals in de begroting opgenomen, terwijl het CPB al uitgaat van forse onderuitputting op bepaalde posten. In de basisraming blijft het EMU-saldo volgens het CPB onder de -3% tijdens de kabinetsperiode, terwijl volgens de eigen raming deze grens al in 2024 overschreden wordt. De onderstaande tabel geeft de ramingen bij CEP weer, waar nog niet het koopkrachtpakket van 2,8 miljard in 2022 in verwerkt zit.

<i>in % bbp</i>	2022	2023	2024	2025	2026
EMU-saldo kabinet	-4,1%	-2,8%	-3,4%	-3,6%	-3,5%
EMU-saldo CPB	-2,5%	-2,3%	-2,5%	-2,9%	-3,2%
Vershil	-1,6%	-0,5%	-0,9%	-0,6%	-0,4%
EMU-schuld kabinet	54,8%	55,2%	56,3%	57,9%	59,5%
EMU-schuld CPB	53,8%	53,1%	52,7%	53,1%	54,4%
Vershil	1,0%	2,2%	3,6%	4,7%	5,1%
Structureel saldo kabinet	-4,6%	-3,3%	-3,9%	-3,8%	-3,6%
Structureel saldo CPB	-3,0%	-2,8%	-3,0%	-3,2%	-3,2%
Vershil	-1,6%	-0,5%	-0,9%	-0,6%	-0,4%

In het bespreekstuk Voorjaarsbesluitvorming ziet u dat er 5 beleidswensen op tafel liggen die gezamenlijk een budgettair belang hebben van 6,8 miljard in 2026. Als deze wensen niet gedekt worden, leidt dit ook tot een verhoging van de accresrelevante uitgaven en daarmee van het accres. Dit leidt in de tot een verslechtering van het EMU-saldo van circa 0,4% in 2024 oplopend tot 0,5% in 2026. Nog niet in deze uitgaven opgenomen zijn kosten verwant aan de oorlog in Oekraïne. In de Kaderbrief is opgenomen dat uitgaven die direct gelinkt zijn aan de situatie in Oekraïne en noodopvang van vluchtelingen generaal zullen worden gecompenseerd. Hier is nog geen raming van bekend, maar dit zal leiden tot een additionele saldooverslechtering als er geen dekking tegenover staat.

Economische effecten oorlog: scenario CPB

Op 16 maart heeft het CPB een verdieppingsdocument gepubliceerd bij de CEP-raming, waarmee ze ook ingaan op een alternatief scenario waarin de Nederlandse economie hard en langdurig geraakt wordt door de oorlog in Oekraïne. In dit scenario is de geraamde bbp-groei in 2022 en 2023 1,7%-punt lager dan in het basisscenario. Dit leidt ook tot een verslechtering van het EMU-saldo. Dit zou volgens het CPB in 2022 uitkomen op -3,1% bbp en in 2023 op -3,5% bbp, waar dat in de basisraming nog -2,5% bbp en -2,3% bbp was.

	2021	2022	2023	2022	2023	2022	2023
	basisraming			scenario		verschil	
Bruto binnenlands product (bbp, economische groei, %)	4,8	3,6	1,7	1,9	0,0	-1,7	-1,7
Consumptie huishoudens (volume, in %)	3,5	4,7	1,5	3,5	-2,0	-1,3	-3,5
Investerings bedrijven (excl. woningen, volume in %)	4,7	3,1	3,3	-1,2	0,6	-4,2	-2,7
Relevant wereldhandelsvolume goederen en diensten (%)	7,5	6,6	4,9	2,5	2,8	-4,1	-2,2
Uitvoer van goederen en diensten (volume in %)	6,9	4,9	4,3	0,9	2,6	-4,0	-1,7
Invoer van goederen en diensten (volume in %)	5,2	5,5	5,5	1,7	3,3	-3,8	-2,2
Nationale consumentenprijsindex (cpi)	2,7	5,2	2,4	7,9	3,9	2,7	1,4
Caio-loon marktsector (%)	2,1	2,7	3,5	2,7	3,0	0,0	-0,5
Koopkracht ; statisch ; mediaan alle huishoudens (%)	0,1	-2,7	1,9	-5,1	0,6	-2,4	-1,3
Werkloze beroepsbevolking (niveau in % beroepsbevolking)	4,2	4,0	4,3	4,1	4,8	0,1	0,5
EMU-saldo (niveau in % bbp)	-4,4	-2,5	-2,3	-3,1	-3,5	-0,7	-1,3

De Nederlandse begroting is relatief gevoelig voor schommelingen in de economie, terwijl de economie op haar beurt weer sterk afhankelijk is van de wereldeconomie. De overheidsfinanciën kunnen dus snel verslechteren (verbeteren) als de economie verslechtert (verbetert). Ter indicatie: een vuistregel is dat wanneer de Nederlandse economie met 1% krimpt, het EMU-saldo met 0,6%-bbp verslechtert.

Europese regels

Volgens onze eigen eerste berekeningen komt het EMU-saldo in de kabinetsperiode onder de -3% uit. Dit zou in strijd zijn met de correctieve arm. In het Stabiliteitsprogramma van komend voorjaar worden de cijfers van het CEP gebruikt. Volgens de CEP-raming van het CPB voldoet Nederland tijdens de kabinetsperiode aan de tekortnorm van maximaal 3 procent bbp en de schuldnorm van 60% bbp uit het SGP. Wel laat het eerder genoemde verdieppingsdocument zien dat er opwaartse risico's zijn. Ook in het basisscenario is er spanning met de preventieve arm van het SGP. Het CPB raamt het structureel saldo op -3,0% in 2022 en -3,2% in 2026. Dit is een hoger tekort dan de huidige Nederlandse middellangetermijndoelstelling (MTO) van -0,5 procent bbp. Het voorstel is ook om de MTO voor Nederland naar -1% te zetten. Momenteel is de algemene ontsnappingsclausule van het SGP geopend. Naar verwachting zal deze in 2023 gedeactiveerd worden.

Handelingsopties

De geschetste cijfers en risico's roepen de vraag op wat het kabinet nu zou moeten doen. Met onze begrotingssystematiek doet Nederland in beginsel niet aan salдостuring. Als Nederland bij een verslechtering van het EMU-saldo direct zou gaan bezuinigen, zou dit procyclisch werken en een extra klap geven voor de economische groei. Omgekeerd werkt het ook: er wordt ook niet meer uitgegeven als er meer binnenkomt.

Het principe van trendmatig begrotingsbeleid schrijft voor dat gestuurd wordt op de uitgavenplafonds en het inkomstenkader. Dit is echter begrensd door de Europese regels. Het kabinet spreekt in de Startnota af wat het voornemens is om uit te geven onder elk plafond, en wat er beleidsmatig afgesproken is over de belastingen. Elke beleidsmatige wijziging gedurende de rit moet worden gecompenseerd. Het EMU-saldo mag daardoor meebewegen met de conjunctuur en zo kunnen de automatische stabilisatoren goed hun werk doen: de overheid vangt een deel van de klap op van een economische verslechtering en dempt de uitgaven in tijden van hoogconjunctuur; extra belastinginkomsten worden niet uitgegeven maar komen ten gunste van het saldo. Dit beleid staat internationaal ook als erg verstandig aangeschreven. Burgers en bedrijven hebben hierdoor minder last van een economisch neergang en ervaren zo meer stabiliteit.

Er ontstaat echter spanning met de Europese regels doordat dit kabinet met de ambitieuze investeringsagenda niet koerst op een begrotingsevenwicht maar op een saldo en schuld die net binnen de Europese normen blijven. Hierdoor zal bij het vasthouden aan de uitgavenplafonds en het inkomstenkader het saldo relatief snel door de -3% kunnen schieten. Dat is ook wat we nu zien. Deze ramingen zijn echter gemaakt met een positieve economische Ausgangssituatie. Het vandaag gepresenteerde CPB scenario laat zien dat het saldo al in 2022 en 2023 door de -3% kan schieten.

Mogelijke handelingsopties zijn:

1. (op termijn) Bezuinigen

Het is niet aan te raden om op de korte termijn een bezuinigingsoperatie op te starten als de oorlog leidt tot een recessie. In deze tijden is het juist extra belangrijk dat de overheidsuitgaven op peil blijven, waardoor Nederland niet verder in de crisis getrokken wordt. Dit is de kracht van ons trendmatig begrotingsbeleid en van de automatische stabilisatoren. Het uitstellen van investeringen is een relatief pijnloze optie om aan eventuele Europese vereisten te voldoen. Hier staat tegenover dat overheidsinvesteringen qua timing beter passen in economisch slechte tijden.

Wel is het mogelijk om wat aan de uitgaven op middellange termijn te doen, bijvoorbeeld door voor de grote transities in te zetten op beprijzen in plaats van subsidiëren. Hiermee kan Nederland goede wil tonen richting de Europese Commissie en zo ook geloofwaardig blijven inzetten op handhaving van de SGP-normen in Europa. Het betekent echter wel het openbreken van het coalitieakkoord, met de politieke risico's van dien.

2. (op termijn) Belastingen verhogen

Voor de belastingen geldt hetzelfde als voor de uitgaven: door direct te reageren op de conjunctuur middels een belastingverhoging, wordt het probleem alleen maar verergerd. Daar komt nog bij dat het vaak uitvoeringstechnisch niet mogelijk is om nog op korte termijn iets te veranderen aan de belastingstructuur. Ook hier geldt dat een heroverweging op de langere termijn wel mogelijk is en kan zorgen voor een beter structureel EMU-saldo aan het eind van de kabinetsperiode.

3. Koers houden

Een derde optie is dat het kabinet koers houdt en blijft sturen op de uitgavenkaders zoals deze zijn vastgesteld bij Startnota. Dit betekent dat extra beleidsmatige uitgaven gedekt moeten worden, maar dat het EMU-saldo wellicht de komende jaren door de conjunctuur de SGP-normen zal overschrijden. Hiermee straalt de Nederlandse overheid uit dat ze betrouwbaar beleid voert en dit niet zomaar tijdens de kabinetsperiode gaat omgooien. Het betekent echter wel dat het moeilijker kan worden om een geloofwaardig pleidooi te houden in Brussel voor de 3%-norm. Ook is het belangrijk dat het kabinet zich samen committeert aan het houden van de uitgavenkaders en op zoek gaat naar dekkingsopties voor nieuw beleid.

Ons advies is om nu koers te houden: nieuw beleid moet gedekt worden. Voor nu zijn de opties wellicht behulpzaam in de begrotingsonderhandelingen.

Bijlage 3. Moties en toezeggingen bij debatten over de Regeringsverklaring en Startnota

Debat over de Regeringsverklaring met Tweede Kamer d.d. 19 januari 2022	
Motie	Onderwerp
35788-120 Motie van het lid Hermans c.s. over concrete voorstellen om ondernemers beter te beschermen tegen digitale dreigingen en cybercriminelen.	Cyber
35788-122 Motie van het lid Marijnissen over maatregelen uitwerken die de vermogensongelijkheid verkleinen	Vermogensongelijkheid
35788-124 Motie van het lid Marijnissen over voorstellen om koopkrachtvooruitgang voor gepensioneerden te realiseren.	Koopkracht gepensioneerden
35788-126 Motie van het lid Marijnissen over het totaal aantal sociale huurwoningen niet verder laten afnemen.	Sociale huur
35788-127 Motie van het lid Paternotte c.s. over alternatieven om het winnen van extra gas uit het Groningenveld te voorkomen.	Gaswinning
35788-128 Motie van de leden Paternotte en Pieter Heerma over een aanpak tegen arbeidsmarkttekorten voor de sectoren wonen, zorg, onderwijs, klimaat, (internationale) veiligheid en kinderopvang.	Krapte arbeidsmarkt
35788-129 Motie van het lid Paternotte over dichten van de loonkloof tussen primair en voortgezet onderwijs met terugwerkende kracht vanaf januari 2022.	Loonkloof po en vo
35788-133 Motie van het lid Pieter Heerma c.s. over voorstellen om de koopkracht voor groepen die erop achteruit dreigen te gaan te verbeteren.	Koopkracht
35788-135 Motie van de leden Klaver en Ploumen over het advies van de studiegroep begrotingsruimte over brede welvaart alsnog overnemen.	Brede welvaart
35788-136 Motie van het lid Segers c.s. over onderzoek door een breed samengestelde commissie naar de ontwikkeling van radicalisering en politieke polarisatie.	Radicalisering
35788-137 Motie van de leden Segers en Hermans over de Kamer nadrukkelijk betrekken bij de vormgeving van het Klimaat- en transitiefonds en Stikstoffonds.	Klimaat- en stikstoffonds
35788-144 Motie van het lid Eerdmans c.s. over de hand uitsteken naar ideeën vanuit de oppositie.	Uitgestoken hand
35788-146 Motie van de leden Van der Staaij en Pieter Heerma over concrete beleidsvoorstellen om de positie van mantelzorgers, gezinnen en vrijwilligers te versterken.	Mantelzorg
35788-147 Motie van de leden Van der Staaij en Omtzigt over uiterlijk bij de Voorjaarsnota 2022 duidelijk maken op welke budgettaire ankers voor de middellange termijn zal worden gestuurd.	Budgettaire ankers
35788-169 Gewijzigde motie van het lid Azarkan over een analyse en systematische aanpak in de strijd tegen institutioneel racisme (t.v.v. 35788-149).	Racisme
35788-150 Motie van het lid Den Haan c.s. over een inventarisatie hoe wordt gezorgd dat ook gepensioneerden er in koopkracht niet op achteruit gaan.	Koopkracht
35788-151 Motie van de leden Den Haan en Hermans over bij uitvoeringstoetsen ook duidelijk het burgerperspectief voor ogen houden.	Uitvoeringstoetsen
35788-152 Motie van de leden Den Haan en Warmerdam over een integrale visie op informele zorg inclusief mantelzorg.	Informele zorg

35788-153 Motie van het lid Van der Plas c.s. over de Kamer proactief informeren.	Proactief informeren Kamer
35788-154 Motie van het lid Van der Plas c.s. over zorgdragen voor financiering van hulplijn 113 op het huidige niveau plus de voorziene groei.	Hulplijn 113
35788-156 Motie van het lid Van der Plas c.s. over onderzoeken of monitoring van nieuwe soorten planten en/of insecten een bijdrage kan leveren aan inzicht in de stand van de natuur.	Stand van de natuur
35788-163 Motie van het lid Van Haga c.s. over een plan om de regeldruk voor het MKB meetbaar te verminderen.	Regeldruk MKB
35788-167 Motie van het lid Omtzigt c.s. over in de middellange termijnvisie over de coronastrategie ingaan op een aantal punten.	Coronasteun
Debat over de Regeringsverklaring met de Eerste Kamer d.d. 15 februari 2022	
Motie	Onderwerp
35788-D Motie-Faber-Van de Klashorst (PVV) c.s. over de AOW-uitkering niet ontkoppelen van het minimumloon	Koppeling WML/AOW
35788-E Motie-Van Rooijen (50PLUS) c.s. over het blijven koppelen van de AOW aan de voorgenomen extra stijging van het minimumloon	Koppeling WML/AOW
35788-F Motie-Rosenmöller (GroenLinks) c.s. over hervorming van het stelsel van jeugdzorg	Jeugdzorg
35788-G Motie-Van der Linden (Fractie-Nanninga) c.s. over het laten meestijgen van de AOW met het minimumloon en de bijstand	Koppeling WML/AOW
35788-H Motie-Vos (PvdA) c.s. over compensatie voor studenten die nadelen ondervonden van het leenstelsel	Leenstelsel
35788-I Motie-Bredenoord (D66) c.s. over het aanbieden van geconsolideerde wetteksten aan de Eerste Kamer	Wetteksten
35788-J Motie-Faber-Van de Klashorst (PVV) c.s. over een nationale vlag in de vergaderzaal van de Eerste Kamer der Staten-Generaal	Nationale vlag
35788-K Motie-Huizinga-Heringa (ChristenUnie) c.s. over een analyse van de benodigde versterking van de Eerste Kamer	Versterking EK
35788-L Motie-Koffeman (PvdD) c.s. over het op orde krijgen van de ICT en bemensing van de Belastingdienst	ICT Belastingdienst
35788-P Motie-Schalk (SGP) c.s. over het intrekken van wetsvoorstel Niet-indexeren basiskinderbijslag-bedrag over de jaren 2022, 2023 en deels over 2024 of totdat de beoogde dekking is gerealiseerd (35.845)	Niet indexeren AKW
Debat over de Startnota met de Tweede Kamer d.d. 23 februari 2022	
Motie	Onderwerp
35925-148 Motie van de leden Heinen en Grinwis over opnemen horizonbepaling klimaat- en stikstoffonds.	Klimaat- en stikstoffonds
35925-149 Motie leden Heinen en Grinwis over objectieve toetsing op doelmatigheid en doeltreffendheid van uitgaven uit het klimaat- en stikstoffonds.	Klimaat- en stikstoffonds
35925-153 Motie van de leden Van Weyenberg c.s. over meerjarige duidelijkheid voor gemeenten over de reële stijging van het accres.	Gemeentefinanciën
35925-154 Motie van de leden Van Weyenberg en Maatoug over het goed monitoren van de loonontwikkeling en het aanspreken van sociale partners als lonen onvoldoende stijgen.	Lonen
35925-156 Motie van de leden Nijboer en Maatoug over de gevolgen van macro-economische beslissingen wegen naar de stabiliteitsdoelstellingen uit de begrotingsregels.	Begrotingsbeleid

35925-157 Motie van het lid (Inge) van Dijk over geen geld uit de begrotingsfondsen halen zonder degelijke bestedingsvoorstellen.	Klimaat- en stikstoffonds
35925-158 Motie van de leden Grinwis en Stoffer over het risico op onderuitputting verkennen.	Onderuitputting
35925-159 Motie van het lid Van Raan c.s. - over een duidelijke plek voor brede welvaart in de begrotingsvoorbereiding.	Brede welvaart
35925-161 Motie van het lid Van Houwelingen c.s. over het uitwerken van verschillende scenario's over de schuldhoudbaarheid voor de Nederlandse staatsschuld.	Schuldhoudbaarheid
35925-165 Motie van de leden Van Haga en Ephraim over uitspreken dat vermogensongelijkheid in principe niet verkeerd is.	Vermogensongelijkheid
35925-166 Motie van de leden Van Haga en Ephraim over expliciet aandacht besteden aan pensioenvermogen in het interdepartementale beleidsonderzoek.	Vermogensongelijkheid
35925-167 Motie van de leden Van Haga en Ephraim over niet instemmen met eurobonds of andere vormen van schuldmutualisering.	Eurobonds
35925-168 Motie van het lid Omtzigt over niet akkoord gaan met een gezamenlijke schulduitgifte voor nieuwe Europese fondsen en projecten.	Schulduitgifte nieuwe fondsen

TER INFORMATIE

Aan
de minister

nota

Scenario CEP 2022 oorlog Oekraïne

Persoonsgegevens

Aanleiding

Het CPB heeft vandaag een nieuw scenario gepresenteerd in aanvulling op het CEP dat afgelopen week verscheen. **Het gaat hier niet om een nieuwe raming, maar een scenario van een grotere doorwerking van de oorlog in Oekraïne op de economie.**

Onderstaand vindt u een korte samenvatting van het scenario en enkele Q&A's. Deze voegen we ook toe aan het dossier voor het koopkrachtdebat van donderdag 17 maart.

Datum
16 maart 2022

Notanummer

Kernpunten

- In het scenario wordt aangenomen dat de oorlog leidt tot **langdurig hoge energie- en grondstofprijzen, een sterke afname van de handel met Rusland en Oekraïne en negatieve gevolgen voor het consumenten- en producentenvertrouwen.**
- De Nederlandse economie wordt geraakt door de terugval in wereldhandel, de hogere olie- en gasprijzen en de aanhoudende onzekerheid. De economische groei zakt terug naar 1,9 procent in 2022, ten opzichte van 3,6 procent in de basisraming. **Door negatieve kwartaal-op-kwartaalgroei geraakt Nederland in een recessie.** Ook de groei op jaarbasis in 2023 is naar verwachting nihil. Door het open karakter van de economie wordt Nederland harder geraakt dan de economie van de eurozone als geheel.
- De aanhoudende onzekerheid zorgt voor hoge energie- en grondstofprijzen gedurende de komende twee jaar. **De cpi-inflatie komt uit op 7,9 procent in 2022 en 3,9 procent in 2023.**
- De werkloosheid stijgt naar 4,8 procent in 2023, ten opzichte van 4,3 procent in de basisraming.
- **Het CPB raamt een koopkrachtdaling van 5,1 procent in 2022,** veroorzaakt door de hoge inflatie en lagere loonstijging als gevolg van toenemende werkloosheid. In 2023 herstelt de koopkracht zich enigszins met een verbetering van 0,6 procent.
- **In het scenario doorkruist het EMU-saldo de Europese norm van -3% in zowel 2022 als 2023.** Hierbij is nog geen rekening gehouden met eventuele extra uitgaven aan defensie, het opvangen van vluchtelingen of eventuele hogere gasbaten.

Bijlagen
geen

Tabel 1. Verschil basisraming en scenario 2021-2023

	2021	2022	2023	2022	2023	2022	2023
	basisraming			scenario		verschil	
Bruto binnenlands product (bbp, economische groei, %)	4,8	3,6	1,7	1,9	0,0	-1,7	-1,7
Consumptie huishoudens (volume, in %)	3,5	4,7	1,5	3,5	-2,0	-1,3	-3,5
Investerings bedrijven (excl. woningen, volume in %)	4,7	3,1	3,3	-1,2	0,6	-4,2	-2,7
Relevant wereldhandelsvolume goederen en diensten (%)	7,5	6,6	4,9	2,5	2,8	-4,1	-2,2
Uitvoer van goederen en diensten (volume in %)	6,9	4,9	4,3	0,9	2,6	-4,0	-1,7
Invoer van goederen en diensten (volume in %)	5,2	5,5	5,5	1,7	3,3	-3,8	-2,2
Nationale consumentenprijsindex (cpi)	2,7	5,2	2,4	7,9	3,9	2,7	1,4
Cao-loon marktsector (%)	2,1	2,7	3,5	2,7	3,0	0,0	-0,5
Koopkracht ; statisch ; mediaan alle huishoudens (%)	0,1	-2,7	1,9	-5,1	0,6	-2,4	-1,3
Werkloze beroepsbevolking (niveau in % beroepsbevolking)	4,2	4,0	4,3	4,1	4,8	0,1	0,5
EMU-saldo (niveau in % bbp)	-4,4	-2,5	-2,3	-3,1	-3,5	-0,7	-1,3

Bron: Centraal Economisch Plan 2022 - Verdieping

QA extra scenario CEP 2022 n.a.v. oorlog Oekraïne

Q: Wat vindt u van het scenario van CPB? CPB kondigt een recessie aan, wat is uw reactie?

A:

- Het CPB heeft vorige week zijn basisraming gepubliceerd en daarbij ook twee scenario's meegegeven.
- Vandaag komen zij met extra scenario waarin de invloed van de oorlog in Oekraïne een plek krijgt. Dat is een waardevolle aanvulling.
- Het scenario is geen vervanging van de basisraming en ook geen 'worst case' scenario. Andere scenario's zijn denkbaar, in het bijzonder een situatie waarin de toevoer van olie en gas uit Rusland drastisch wordt beperkt waarin de economie waarschijnlijk nog harder zou worden geraakt.
- Het CPB geeft terecht aan dat de onzekerheden groot zijn. De ontwikkelingen in Oekraïne volgen elkaar in hoog tempo op en de impact op de economie blijft daarmee ook zeer onzeker. Als kabinet moeten we die onzekerheid meewegen. We kijken hiervoor goed naar alle drie de scenario's van het CPB.
- In het scenario van vandaag schetst het CPB dat er inderdaad mogelijk een kortstondige recessie komt, van een aantal kwartalen. Een kortstondige recessie is dus een reële mogelijkheid. De oorlog in Oekraïne heeft gevolgen die we allemaal voelen of gaan voelen.
- Tegelijkertijd is onze uitgangspositie goed en heb ik vertrouwen in de veerkracht van onze economie. Deze veerkracht hebben we de afgelopen jaren kunnen waarnemen en komt ook terug in zowel de doorrekening als de scenario's van het CPB.

Q: In dit nieuwe scenario loopt de inflatie op naar 8% dit jaar en 4% volgend jaar, de werkloosheid stijgt naar 4,8% en komt de koopkracht op -5%. Overweegt het kabinet aanvullende maatregelen?

A:

- Het scenario toont in de eerste plaats aan dat de onzekerheden omvangrijk zijn. Het Kabinet houdt de daadwerkelijke ontwikkelingen goed in de gaten.
- Het is goed om te bedenken dat dit scenario geen nieuwe raming is. Het CPB benadrukt dit zelf ook sterk. Hoewel het kabinet rekening houdt met alle scenario's die CPB voorlegt, houden we de basisraming als uitgangspunt.
- Naast koopkracht speelt in dit scenario ook een hogere werkloosheid, stokkende groei in 2023 en een oplopend tekort. Ook dat zijn zaken die onze aandacht blijven houden.
- Het kabinet heeft afgelopen week € 2,8 miljard vrijgemaakt om de gevolgen voor lage en middeninkomens in 2022 te dempen. Dat is in deze cijfers niet meegenomen
- Vorig jaar is € 3,2 miljard vrijgemaakt. In het voorjaar kijken we verder naar wat er nodig en mogelijk is voor het jaar 2023.

Q: In het aanvullende scenario van het CPB zakken we dit jaar en komend jaar onder de -3 tekortnorm. Gaat het kabinet extra maatregelen nemen?

A:

- Het nieuwe scenario is een schets van wat mogelijk is als het conflict in Oekraïne doorwerkt op de economie. Het is nadrukkelijk niet een nieuwe raming; het CEP van vorige week blijft dus het uitgangspunt.
- Het scenario laat wel zien hoe belangrijk het is om de financiële afspraken uit het coalitieakkoord te handhaven. Dit scenario kan worden opgevat als een pleidooi voor voorzichtigheid. Er is gewoon geen ruimte om ongedekt meer uitgaven te doen of meer lastenverlichting te geven.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.